

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Veřejné zadlužení v Evropské unii
Public Debt in the European Union Member States

Student: Kateřina Valčuhová
Vedoucí bakalářské práce: Doc. JUDr. Ing. Igor Kotlán, Ph.D.

Ostrava 2012

Zadání bakalářské práce

Student: **Kateřina Valčuhová**
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6202R027 Národní hospodářství
Téma: Veřejné zadlužení v Evropské unii
Public Debt in the European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Teoretická východiska fiskální politiky
  3. Veřejné finance v Evropské unii
  4. Situace v problémových zemích
  5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

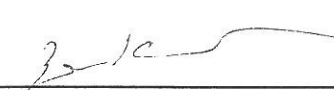
- BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1807-1.
- DVOŘÁK, Petr. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
- HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-006-5.

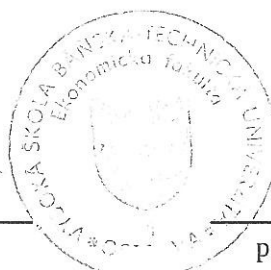
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Doc. JUDr. Ing. Igor Kotlán, Ph.D.**

Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

_____
Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.
vedoucí katedry

_____
prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně.“

V Ostravě dne ..... *4.5.2012* .....

Podpis ....

Obsah

2	Teoretická východiska fiskální politiky	8
2.1	Fiskální politika.....	8
2.1.1	Funkce fiskální politiky	8
2.1.2	Cíle a nástroje fiskální politiky	9
2.1.3	Typy fiskální politiky	10
2.2	Teoretické přístupy k fiskální politice	11
2.2.1	Klasický a neoklasický přístup	11
2.2.2	Keynesiánský přístup	11
2.2.3	Monetaristický přístup.....	11
2.2.4	Ekonomie strany nabídky	12
2.2.5	Teorie racionálních očekávání	13
2.3	Rozpočtová soustava	13
2.4	Státní rozpočet.....	15
2.4.1	Příjmy a výdaje státního rozpočtu.....	16
2.4.2	Rozpočtové zásady	18
2.4.3	Průběh rozpočtového procesu	18
2.5	Deficit státního rozpočtu.....	19
2.5.1	Financování rozpočtových deficitů	21
2.6	Veřejný dluh.....	22
2.6.1	Členění veřejného dluhu	24
2.6.2	Důsledky veřejného dluhu	24
2.7	Rozpočet Evropské unie	25
2.7.1	Rozpočtové zásady rozpočtu EU	26
3	Veřejné finance v Evropské unii	27
3.1	Evropská unie.....	27
3.2	Konvergenční kritéria	28
3.3	Pakt stability a růstu	29
3.4	Rozpočet Evropské unie	30
3.5	Finanční perspektiva.....	32
3.5.1	Finanční perspektiva 2007 – 2013	33
3.6	Problémy rozpočtu Evropské Unie	34
3.7	Vývoj zadluženosti v EU	35

3.8	Shrnutí	38
4	Situace v problémových zemích	39
4.1	Řecko	39
4.1.1	Vývoj řecké ekonomiky.....	40
4.2	Španělsko	45
4.2.1	Vývoj španělské ekonomiky	45
4.3	Portugalsko	49
4.3.1	Vývoj portugalské ekonomiky	49
4.4	Itálie.....	51
4.5	Komparace veřejného zadlužení vybraných zemí.....	52
4.6	Shrnutí	53
5	Závěr	55
Seznam literatury		
Seznam zkratk		
Seznam grafů		
Seznam obrázků		
Seznam schémat		
Seznam příloh		
Přílohy		

1 Úvod

Veřejné zadlužení je velmi aktuálním tématem současné doby a týká se nejen Evropské unie. Vysoká míra veřejného zadlužení zasahuje prakticky všechny státy Evropské unie. V této práci se budu zabývat veřejným zadlužením v rámci Evropské unie, především tedy mírou veřejného dluhu čtyř vybraných států, a to Řecka, Španělska, Portugalska a Itálie.

Nejdiskutovanějším státem je Řecko, které se od vypuknutí celosvětové hospodářské krize potýká s velkými problémy nejen v této oblasti a nachází se na hranici státního bankrotu. Mezi problémovější státy patří také Španělsko, Portugalsko a Itálie, která i přesto, že je jednou z nejvýznamnějších ekonomik světa a řadí se do skupiny G-8, která právě tyto významné ekonomiky světa zahrnuje, rovněž řeší dlouhodobý problém vysokého veřejného dluhu. Na rozdíl od ostatních států je to v Itálii jediný ukazatel, který má takto dramatická čísla. Proto jsem si pro srovnání veřejného zadlužení v Evropské unii zvolila země, které mají v současné době v této oblasti největší problémy.

Cílem této práce je zhodnocení vývoje veřejného zadlužení v posledních letech a změn po vypuknutí celosvětové hospodářské krize ve vybraných členských státech Evropské unie.

Problematika je v souladu se zadáním členěna do pěti kapitol. První část tvoří úvod a pátou závěr bakalářské práce. Druhá kapitola je věnována teoretickému vymezení fiskální politiky. Jsou v ní popisovány funkce, cíle, nástroje a typy fiskální politiky. Velká část kapitoly je věnována rozpočtové soustavě České republiky, včetně příjmových a výdajových položek rozpočtu, průběhu rozpočtového procesu a rozpočtových zásad. Zvýšená pozornost je v této kapitole věnována problematice veřejného dluhu a rozpočtového deficitu. Na konci kapitoly jsou stručně popsány principy rozpočtu Evropské unie, na které navazuje kapitola třetí.

Třetí kapitola nese název Veřejné finance v Evropské unii. Na začátku této kapitoly je popsána Evropská unie jako taková, počátky Evropského společenství a cíle Evropské unie, jejichž povaha se v průběhu času změnila. Původním smyslem evropské integrace bylo zajištění poválečného míru mezi zeměmi, které spolu dříve válčily. Největší část třetí kapitoly je věnována samotnému rozpočtu Evropské unie. Je zde popsán důvod vzniku finančních perspektiv a vymezení aktuálního finančního rámce na období 2007 až 2013. Nechybí zde ani schválený objem rozpočtu Evropské unie na rok 2012. V poslední části třetí kapitoly je vymezena problematika veřejného dluhu v jednotlivých členských státech Evropské unie, výši

veřejného zadlužení a porovnání veřejného dluhu v roce 2002 a v roce 2011, kdy v Evropě ovlivňovala míru veřejného zadlužení globální ekonomická krize z roku 2008.

Čtvrtá kapitola je kapitolou praktickou a jejím cílem je porovnání míry veřejného zadlužení ve vybraných členských státech Evropské unie. Jedná se především o problémovější státy jižní Evropy. Největší část čtvrté kapitoly je věnována ekonomické situaci v současné době nejproblémovější zemi, a to Řecku. Ačkoliv se Řecko řadí mezi státy s nižší fiskální disciplínou již od samotného vstupu do Evropského společenství, dnešní situace je poměrně dramatická a Řecku hrozí státní bankrot. Dalšími zeměmi, jejichž ekonomická situace je v této kapitole popisována, jsou Španělsko a Portugalsko. Přestože míra veřejného zadlužení těchto dvou zemí nedosahuje úrovně Řecka, není jejich ekonomika bezproblémová a patří k slabším zemím Evropské unie. Poslední zemí popisovanou ve čtvrté kapitole je Itálie. Itálie jak již bylo řečeno, patří jako jediná z vybraných zemí do skupiny nejvýznamnějších ekonomik světa. Přesto stejně jako tři předešlé státy řeší problém vysokého veřejného dluhu.

2 Teoretická východiska fiskální politiky

2.1 Fiskální politika

Fiskální politika¹ je, vedle politiky monetární, součástí hospodářské politiky každého státu a ovlivňuje hospodářství státu jako celek. Představuje soubor nástrojů, kterými stát prostřednictvím změn ve státních příjmech a státních výdajích působí na agregátní nabídku a poptávku, a tím ovlivňuje fungování ekonomiky státu. Hlavním cílem fiskální politiky je ekonomická stabilita státu, podpora vyváženého ekonomického růstu a utlumení výkyvů hospodářského cyklu, s čímž souvisí snaha o udržení nízké míry nezaměstnanosti a zmírnění inflačních tlaků v ekonomice. Subjektem fiskální politiky je stát. Jak uvádí *Vlček (2003)*, ačkoliv vlády regulovaly nabídku peněz již v éře starého Říma, fiskální politika, jako individuální oblast hospodářské politiky, začala nabývat na důležitosti prakticky až po druhé světové válce.

Nejdůležitějším nástrojem fiskální politiky jsou příjmy a výdaje státu neboli státní rozpočet. „*Státní rozpočet je centralizovaný peněžní fond, který vytvářejí, rozdělují a používají ústřední orgány státní správy*“ (*Kliková, Kotlán, 2003, s. 141*). Státní rozpočet je finančním plánem na rozpočtové období v délce trvání jednoho roku a v případě, že finanční plán na dané časové období není schválen, hospodaří se podle rozpočtového provizoria. Rozpočtové provizorium znamená rozpočtový plán, který byl schválen pro rok předešlý.

2.1.1 Funkce fiskální politiky

Jak uvádí *Jurečka, Jánošíková (2007)*, fiskální politika plní v ekonomice tři důležité funkce. Jedná se o níže popsané funkce redistribuční, alokační a stabilizační.

- **Redistribuční** funkce, nebo také funkce přerozdělovací, jak název napovídá souvisí s přerozdělováním důchodů. Cílem této funkce je redukce výrazných odchylek v tržním přerozdělování důchodů. Přerozdělování důchodů by nemělo přesáhnout bezpečný rozsah solidarity. Při přesazení této úrovně solidarity by mohlo docházet k podpoře morálního hazardu, což by znamenalo snížení zodpovědnosti občanů za sebe sama.

---

¹ Slovo **fiskální** pochází z lat. *fiscus*, původně košík, později státní pokladna, a vyjadřuje spojitost s daněmi. Daně původně sloužily k pokrytí potřeb panovnického dvora a armády, později i pro financování veřejně prospěšných staveb (silnice, průplavy, železnice, školy atd.) a pro financování veřejných statků (bezpečnost a policie, zdravotnictví, školství, ochrana prostředí a další).

- **Alokační** funkce vynakládá peněžní nástroje ke krytí produkce veřejných statků a zároveň usměrňuje alokaci výrobních faktorů. Snahou alokační funkce je odstranění negativních a podpora pozitivních externalit.
- **Stabilizační** funkce spočívá v ovlivňování makroekonomického vývoje daného státu. Prostřednictvím změn ve vládních příjmech a vládních výdajích odstraňuje nesoulad mezi skutečným produktem a produktem potenciálním.

2.1.2 Cíle a nástroje fiskální politiky

Jak uvádí *Klíma (2006)*, na fiskální politiku můžeme působit změnami agregátní nabídky a poptávky, změnami úrovně produktu, zaměstnanosti a změnami úrovně cen. Působením těchto ukazatelů dochází k usměrňování cílů makroekonomické stabilizační politiky. Cíle fiskální politiky dělíme na bezprostřední, ovlivňování nabídky a poptávky, a cíle konečné.

Hamerníková, Maaytová a kol. (2007) tvrdí, že nástroje fiskální politiky, díky kterým můžeme působit na příjmy státního rozpočtu, dělíme do dvou skupin. Prvním typem nástrojů fiskální politiky jsou automatické vestavěné stabilizátory a druhým jednorázová diskreční opatření.

Vestavěné stabilizátory jsou nástroje fiskální politiky, které v případě jejich zavedení do ekonomiky působí automaticky a nevyžadují žádná další fiskální opatření. Zmírňují kolísání cyklických výkyvů ekonomiky neboli výkyvů hrubého domácího produktu. Do národního hospodářství bývají zavedeny na delší časové období, ovlivňují hladinu agregátních výdajů a tím působí na křivku agregátní poptávky, popřípadě i agregátní nabídky. Charakteristickými příklady automatických opatření jsou progresivní daně, pojistné za státní politiku nezaměstnanosti a další (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2007*).

Druhým typem jsou diskreční opatření. Diskreční opatření jsou jednorázová rozhodnutí vlády. Prostřednictvím diskrečních opatření se realizují nezbytné ekonomické změny. Jedná se například o změny ve výši vládních výdajů, změny v daňových sazbách, daňové úlevy a slevy, přesuny vybraného zboží ze snížené sazby daně z přidané hodnoty do základní, změny ve výši sociálního pojištění atd. Tato opatření jsou prováděna prostřednictvím zákonů, jejich cílem je podpora stabilního a vyváženého hospodářského růstu, snaha o cenovou rovnováhu a zvýšení zaměstnanosti (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2007*).

2.1.3 Typy fiskální politiky

V souvislosti s jednotlivými zvolenými nástroji fiskální politiky rozlišujeme expanzivní, restriktivní nebo neutrální stabilizační fiskální politiku. Výběr těchto nástrojů je ovlivněn nejen aktuálním stádiem hospodářského cyklu, ale také tím, zda je cílem stabilizační fiskální politiky expanze, či restrikce (*Peková, 2005*). Cílem expanzivní fiskální politiky je zvýšení růstu HDP a snížení míry nezaměstnanosti a to i za cenu zvýšení inflace. Restriktivní fiskální politika naopak usiluje o snížení míry inflace i za cenu snížení tempa růstu hrubého domácího produktu a vyšší míry nezaměstnanosti (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2007*).

Expanzivní fiskální politika vychází ze zvyšujícího se přerozdělování důchodu a rostoucího podílu státního rozpočtu, respektive veřejných rozpočtů na hrubém domácím produktu (*Vlček, 2003*). Jak uvádí *Klíma (2006)* cílem expanzivní fiskální politiky je růst agregátní poptávky nebo nabídky. Změny těchto ukazatelů znamenají růst úrovně produktu, pokles míry nezaměstnanosti a v neposlední řadě také změny cenové hladiny. Podle *Pekové (2005)* expanzivní fiskální politika používá nástroje přímé a nepřímé, popřípadě také kombinaci obou. Příímým nástrojem, působícím na zvyšování agregátní poptávky, je v první řadě růst výdajů státního rozpočtu. K dosažení zvyšování soukromé spotřeby a soukromých investic je využíváno snižování daní, jakožto nepřímý nástroj expanzivní fiskální politiky. Výsledkem spojení přímých a nepřímých nástrojů fiskální politiky je fiskální nerovnováha, která je následkem předem plánovaného schodku státního rozpočtu.

Restriktivní fiskální politika naopak vychází z klesajícího přerozdělování důchodů a klesajícího podílu státního rozpočtu, eventuálně veřejných rozpočtů na hrubém domácím produktu (*Vlček, 2003*). Záměrem restriktivní fiskální politiky je pokles, nebo útlum růstu, agregátní poptávky eventuálně nabídky. Důsledkem těchto změn je zpomalení růstu, nebo také snižování úrovně produktu a pokles, popřípadě zvyšování míry nezaměstnanosti. V každém případě jsou obě situace doprovázeny změnami úrovně cen (*Klíma, 2006*). Jak uvádí *Peková (2005)* i restriktivní fiskální politika používá nástroje přímé, nepřímé nebo kombinaci obou typů. U restriktivní fiskální politiky je příímým nástrojem pokles výdajů státního rozpočtu, nepřímým nástrojem je nárůst rozpočtových příjmů. Jedná se především o zvýšení daňových příjmů. V případě kombinace přímých i nepřímých nástrojů dochází na rozdíl od expanzivní fiskální politiky, kdy je výsledkem působení přímých i nepřímých nástrojů deficit rozpočtu, k přebytku státního rozpočtu.

2.2 Teoretické přístupy k fiskální politice

2.2.1 Klasický a neoklasický přístup

Tuleja, Majerová, Nezval (2006) tvrdí, že klasičtí a neoklasičtí ekonomové neuznávají státní zásahy do národního hospodářství. Ekonomika, podle jejich mínění, při úplné zaměstnanosti, dosahuje stability sama od sebe. Nastane-li situace, kdy stát použije nástroje fiskální politiky, zvýší celkovou poptávku na trhu statků. Tento trh musí být v rovnováze s celkovou nabídkou. Z tohoto vyplývá, že při zvýšení státní poptávky způsobí stejně velký pokles poptávky soukromé, což má za následek úplný vytěšňovací efekt. Z odlišného pohledu dochází v důsledku vysokého zdanění ke snižování míry úspor a k poklesu výkonnosti ekonomických subjektů a dochází k poklesu na trhu práce a poklesu tvorby kapitálu.

Klasická a neoklasická ekonomie se také věnovala oblasti ztrátového, neboli deficitního hospodaření státu. Zlaté pravidlo hospodaření, ve kterém je pravidlo vyrovnaného státního rozpočtu výchozím prvkem, vyjádřil britský politik E. H. Young². Zastánci této teorie říkali, že v krátkodobém časovém horizontu bude mít deficit, spojený s poklesem daní, minimální dopad na míru úspor, spotřebu a úrokovou míru. Avšak v delším časovém období vede deficit naopak ke zvyšování úrokové míry (*Tuleja, Majerová, Nezval, 2006*).

2.2.2 Keynesiánský přístup

Zastánci keynesiánského přístupu tvrdí, že státní zásahy do ekonomiky jsou nutností. Těmito zásahy jsou myšleny regulace celkové úrovně spotřebitelské poptávky. Důležité jsou především z důvodu vývoje a změn národního hospodářství, díky kterým nemohou ekonomiky v současné době správně fungovat pouze na základě samoregulačních mechanismů. Keynesiánci se zasloužili o uznání stimulace poptávky deficitem jako důležitého prostředku rozpočtové politiky. Jelikož byla stimulace poptávky rozpočtovým deficitem pozitivně hodnocená, začala se využívat k ustálení ekonomického růstu (*Tuleja, Majerová, Nezval, 2006*).

2.2.3 Monetaristický přístup

Jak uvádí *Tuleja, Majerová, Nezval (2006)*, mínění monetaristů je, že expanzivní rozpočtová politika způsobuje růst inflace, restriktivní rozpočtová politika podzaměstnanost a stát fiskální politikou snižuje soukromou iniciativu. Monetarističtí ekonomové nesouhlasí s Keynesiánskou metodou využívání rozpočtového deficitu ke stimulaci hospodářského

---

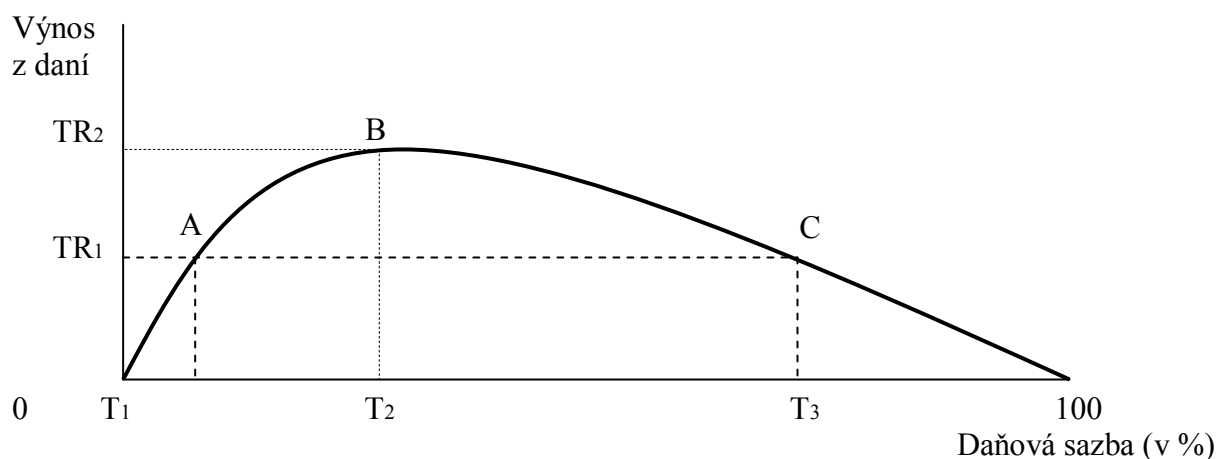
² Edward Histon Young (1879-1960) - anglický liberální politik a spisovatel.

vývoje a zaměstnanosti. Podle jejich názoru tyto deficity vedou ke zvyšování míry inflace. Monetaristé navrhovali zavedení tzv. negativní důchodové daně³. Podstatou negativní důchodové daně bylo vyplácení renty v situaci, kdy by se důchod příjemce dostal pod stanovenou hranici. V případě, že by se pohyboval nad touto hranicí, daně by platil. A v situaci, kdy by se důchod příjemce ocitl na samotné hranici, zůstal by bez povinnosti daň platit.

2.2.4 Ekonomie strany nabídky

Ekonomové strany nabídky zavrhuji zásahy státu do ekonomiky. Podle jejich názoru jsou vysoké daně a vysoké vládní výdaje brzdou hospodářského vývoje, proto se ekonomové tohoto směru zaměřili na analýzu negativních dopadů vysoké míry zdanění (*Tuleja, Majerová, Nezval, 2006*). Také se snažili o harmonii snižování daní a omezení rozpočtových deficitů bez snižování výdajů. Klíčem tohoto stavu je tzv. Lafferova křivka, která zobrazuje závislost celkové sumy vybraných daní na míře zdanění. Jak lze vidět v grafu č. 2.1, při nízkých daních, může zvýšení daňové sazby způsobit růst daňových příjmů, ale další růst míry zdanění povede k poklesu daňových výnosů, neboli, jak uvádí *Jurečka, Jánošíková (2007)*, „dle Lafferovy křivky objem příjmů státního rozpočtu z daní po dosažení svého maxima s rostoucí daňovou sazbou klesá“.

Graf č. 2.1- Lafferova křivka

Zdroj: JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie*. VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2007. s. 174. ISBN 978-80-248-0530-6.

³ Autorem tohoto konceptu je představitel tohoto směru Milton Friedman. Milton Friedman (1912-2006) byl americkým ekonomem, držitelem Nobelové ceny. Byl významným liberálním ekonomem 2. pol. 20. století.

2.2.5 Teorie racionálních očekávání

Tuleja, Majerová, Nezval (2006) uvádí, že ekonomické subjekty v delším časovém horizontu počítají se změnami, které stát vykoná, proto státní zásahy do ekonomiky nefungují. Toto mínění je argumentem, proč je hospodářská politika neefektivní. Podle jejich názoru může stát iracionálními zásahy ovlivňovat vývoj ekonomických veličin, ale současně se vyskytuje riziko, že tyto zásahy budou mít nepříznivé důsledky. V rozporu s těmito názory je teorém ricardiánské ekvivalence⁴, který se opírá o neškodnost rozpočtových deficitů, které nezvyšují úrokovou míru v případě racionálního chování ekonomických subjektů. Ekonomické subjekty musí brát v úvahu, že buď ony, nebo další generace budou muset současnou míru deficitů a zadlužení zmenšovat pomocí daní. Tato teorie je však neuskutečnitelná. Důvodem je, že současná generace nebere ohledy na generace příští.

2.3 Rozpočtová soustava

Jak znázorňuje schéma č. 2.1, rozpočtovou soustavu představují veřejné rozpočty a mimorozpočtové peněžní fondy sestavované, přerozdělované a realizované především na principu nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti (*Peková, 2005*). „*Rozpočtovou soustavou rozumíme soustavu veřejných rozpočtů (včetně rozpočtových vztahů fungujících uvnitř této soustavy) a institucí, které zabezpečují tvorbu, rozdělování, užití a kontrolu toků jednotlivých okruhů finančních prostředků v rámci této soustavy*“ (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2010, s.165*).

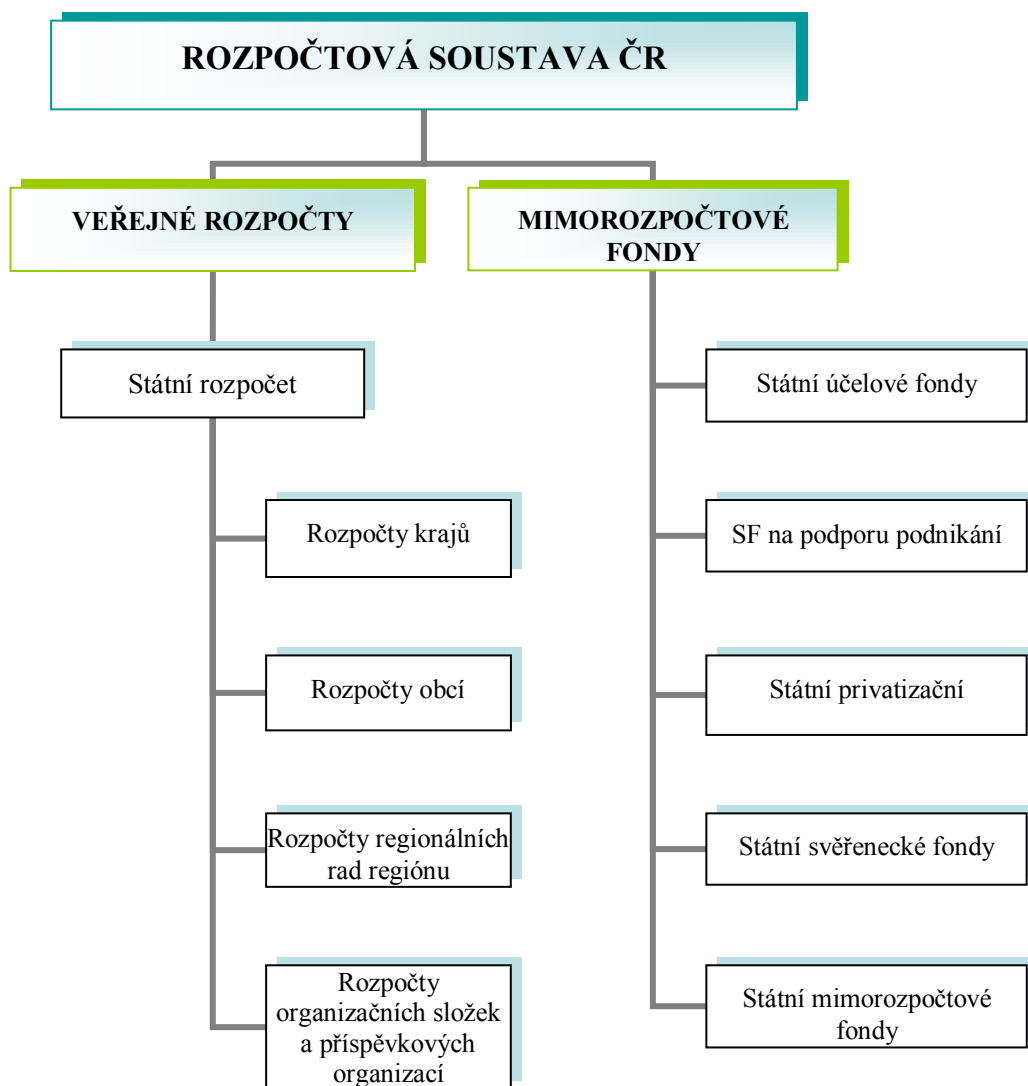
Podle *Hamerníkové, Maaytové a kol. (2010)*, rozpočtová soustava představuje nezbytný prvek finanční struktury v jakémkoliv státě. Její rozměr vyplývá z politického a územního státního uspořádání, rozsáhlosti veřejného odvětví a na tradicích daného státu. Rozpočtová soustava se řídí rozpočtovými pravidly, která mají v České republice formu zákonů. Jedná se o dva zákony, zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Rozpočtovými zásadami je dáno mnoho významných kritérií rozpočtového procesu a podob hospodaření v oblasti veřejného rozpočtového systému.

---

⁴ Autorem je Robert J. Barro (1944) - americký ekonom, blízký škole nové klasické makroekonomie.

Do rozpočtové soustavy ČR řadíme soustavu veřejných rozpočtů, soustavu mimorozpočtových fondů a rozpočty veřejnoprávních neziskových organizací (Hamerníková, Maaytová a kol., 2010).

Schéma č. 2.1 – Rozpočtová soustava České republiky

Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, Bojka; MAAYTOVÁ, Alena a kol. *Veřejné finance*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0; vlastní zpracování.

- **veřejné rozpočty**, kde patří státní rozpočet, jakožto nejvýznamnější součást rozpočtové soustavy, rozpočty krajů a obcí, rozpočty organizačních složek a příspěvkových organizací.
- **mimorozpočtové fondy**, kam se řadí státní účelové fondy, například státní fond životního prostředí, státní fond rozvoje bydlení atd., státní fondy na podporu

podnikání, státní privatizační, státní svěřenecké fondy a ostatní mimorozpočtové fondy. Viz. příloha č. 1.

Peková (2005) tvrdí, že nejvýznamnější součástí rozpočtové soustavy je soustava veřejných rozpočtů, která je využívána k zabezpečení úkolů individuálních požadavků veřejné ekonomiky. Soustava veřejných rozpočtů obsahuje nadnárodní rozpočet⁵, ústřední rozpočet, rozpočty územní samosprávy, rozpočty veřejných podniků a veřejnoprávních neziskových organizací. Veřejný rozpočet je zároveň finančním plánem rozpočtového období, bilancí příjmů a výdajů a peněžním fondem veřejné politiky. Veřejné rozpočty se sestavují na rozpočtové období. Rozpočtové období je zpravidla jeden rok a ve většině zemí, i v České republice, se shoduje s rokem kalendářním.

Veřejné rozpočty jsou vymezeny třemi nejpodstatnějšími funkcemi, jedná se o funkce alokační, redistribuční a stabilizační. Funkce alokační je nejstarší a plní ji veškeré veřejné rozpočty. Povahou alokační funkce je členění finančních prostředků do náležitých ekonomických sfér. Stabilizační funkce je nástrojem rozpočtové politiky vlády. Tato funkce působí na základní makroekonomické veličiny, kterými jsou zaměstnanost, hospodářský růst, inflace aj. Funkci redistribuční začal státní rozpočet plnit počátkem dvacátého století. V rámci této funkce se jedná o přerozdělování části příjmů státního rozpočtu mezi individuální hospodářské subjekty. Výsledkem má být spravedlivá distribuce důchodů (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2010*).

Dalšími funkcemi, které plní veřejný rozpočet jsou funkce autorizační, kontrolní, řídicí a informační. Přijatá výše příjmů a výdajů veřejných rozpočtů je zavazující a musí být při uskutečňování dodržována – tento předpoklad plní funkce autorizační. Funkce kontrolní a řídicí umožňuje sledování a dozor nad plněním schváleného rozpočtu vládou, parlamentem, zastupitelstvem, nezávislým kontrolorem nebo veřejností. Poslední funkci, kterou plní veřejné rozpočty je funkce informační. Tato funkce poskytuje přehled o tom, co chce vláda nebo samospráva uskutečnit v následujícím roce. Rovněž informuje o dalších funkcích, které rozpočet plní (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2010*).

2.4 Státní rozpočet

Státní rozpočet je nejvýznamnějším článkem rozpočtové soustavy zejména z důvodu, že se v něm hromadí největší část příjmů rozpočtové soustavy. *Vlček (2003)* uvádí, že státní

---

⁵ Pouze v případě existence nadnárodních seskupení, například rozpočet Evropské unie.

rozpočet chápeme jako centralizovaný fond peněžních prostředků, do kterého během rozpočtového roku plynou peněžní prostředky, například daňové příjmy a současně se vydávají prostředky na krytí nákladů. Státní rozpočet je také finančním plánem na rozpočtové období, které je stejně jako u veřejných rozpočtů jeden rok a je přijímán zákonodárným orgánem. Finanční plán má charakter zákona a parlament je vládou informován o probíhající realizaci. Za plnění státního rozpočtu nese zodpovědnost ministerstvo financí. Plnění plánovaného státního rozpočtu je na konci každého rozpočtového období zkompleťováno v tzv. státním závěrečném účtu. Pokud nastane situace, že se do začátku nového rozpočtového roku nepodaří schválit návrh rozpočtu, hospodaří se podle rozpočtu z předchozího roku, tzv. rozpočtového provizoria.

2.4.1 Příjmy a výdaje státního rozpočtu

Peková (2005) uvádí, že na konci rozpočtového roku se mohou vládní příjmy a vládní výdaje nacházet ve třech různých situacích. V případě, že nastane situace, kdy příjmy převyšují výdaje, je rozpočet přebytkový a je následně vyrovnán převedením tohoto přebytku do rezerv, aktiv. V situaci vyšších výdajů než příjmů dochází ke schodkovému, neboli deficitnímu hospodaření. V případě schodkového hospodaření musí být deficit státního rozpočtu uhrazen z finančních rezerv. Vyrovnaný rozpočet nastává v případě, že příjmy a výdaje za dané rozpočtové období jsou si na jeho konci rovny⁶.

Příjmy státního rozpočtu

Podle *Pekové (2005)* se příjmy státního rozpočtu dělí na příjmy daňové, nedaňové a příjmy kapitálové (viz. níže). Nejvýznamnějšími příjmy státního rozpočtu jsou pravidelně se opakující běžné příjmy. Hlavní skupinou běžných příjmů jsou příjmy daňové.

- Nejvýznamnějšími **daňovými příjmy** jsou spotřební daně, včetně daně z přidané hodnoty. Významný podíl mají také daně z příjmů a majetkové daně, jako daň dědická, darovací nebo daň z převodu nemovitostí. Dalším významným daňovým příjmem státního rozpočtu jsou cla, případně dovozní či vývozní daně. Cla jsou jednorázové platby vybírané z hodnoty zboží při přechodu státní hranice a jsou odváděny do státního rozpočtu.
- Další kategorií příjmů státního rozpočtu jsou **nedaňové příjmy**, které mohou mít povahu pravidelně se opakujících, ale i neopakujících se příjmů. Nedaňové příjmy

---

⁶ Vyrovnaný, přebytkový a schodkový rozpočet se netýká pouze státního rozpočtu, ale všech veřejných rozpočtů.

mohou být běžné nebo kapitálové. Běžné nedaňové příjmy jsou kupříkladu uživatelské poplatky za služby, které zajišťují neziskové organizace zřízené státem. Dalším nedaňovým příjmem mohou být například také příjmy z pronájmu státního majetku apod.

- Poslední skupinou jsou **příjmy kapitálové**, jako například příjmy z prodeje státního majetku, příjmy z finančního investování apod.

Výdaje státního rozpočtu

Druhou stránkou státního rozpočtu jsou rozpočtové výdaje. Jak uvádí (*Peková, 2005*) ze státního rozpočtu se finanční prostředky využívají na vládní nákupy, na krytí běžných a kapitálových potřeb, peněžní transfery, dotace, atd.

- Položka **vládní nákupy** obsahuje výdaje na nákup zboží a služeb pro zabezpečení potřeb organizací veřejného sektoru nebo na státní zakázky. Zahrnuje jednak výdaje neinvestiční povahy, včetně platů, ale také výdaje investiční povahy.
- Druhou částí nákladů státního rozpočtu jsou výdaje sloužící k financování **běžných a kapitálových potřeb** veřejnoprávních neziskových organizací, vytvořených státem pro zabezpečení veřejných statků⁷.
- **Peněžní transfery** obyvatelstvu, jakožto další důležitá položka státního rozpočtu, mají povahu přerozdělovacích, neboli redistribučních výdajů. Jedná se o nejrůznější platby sociálního charakteru, například starobní a invalidní důchody, podpory v nezaměstnanosti nebo splátky úroků z vládních úvěrů.
- Další výdajovou položkou státního rozpočtu jsou výdaje určené na **poskytování dotací**. Jedná se zejména o dotace na výrobu některých tržních statků s regulovanými cenami, poskytování dotací na výrobu v zemědělství, na krytí ztráty státních podniků, na podporu zamezení vlivu a řešení dopadů negativních externalit a na poskytování dotací do rozpočtů nižších vládních úrovní, rozpočtů územní samosprávy a mimorozpočtových fondů.
- Mezi výdaje státního rozpočtu patří také prostředky vynaložené na **obranu státu**.

---

⁷ Například státní archivy, organizace v armádě, policie, státní správa, apod.

2.4.2 Rozpočtové zásady

Hamerníková, Maaytová a kol. (2010) tvrdí, že rozpočtové zásady, podrobněji níže, jsou principy, kterým se musí podřídít celý proces sestavování státního rozpočtu a jsou platné i pro ostatní veřejné rozpočty.

- **Zásada úplnosti** – státní rozpočet má obsahovat všechny vládní příjmy a výdaje. Zároveň se domáhá uvádění veškerých příjmových a výdajových položek v kompletních částkách.
- **Zásada jednotnosti** – jedná se o zachycení veškerých příjmů a výdajů v jediném dokumentu. Zároveň musí být všechny položky zapsány uceleným způsobem.
- **Zásada reálnosti a pravdivosti** – sestavení reálného rozpočtu má zabránit nutnosti různorodých rozpočtových transferů. Realizovat přesuny je možné pouze ve stanovené míře a za přesně daných okolností na základě zákona.
- **Zásada každoročního sestavování a schvalování** – cílem této zásady je zajištění přehlednějších příjmů a výdajů státního rozpočtu, což by měly roční rozpočty splnit.
- **Zásada vyrovnanosti** – nazývána také jako tzv. zlaté pravidlo rozpočtové politiky. Tato zásada se domáhá vyrovnanosti rozpočtu alespoň v dlouhodobějším časovém horizontu. Postupně se ale od této zásady začalo upouštět a začalo se využívat deficitní financování, v mnoha státech se začalo uplatňovat pravidlo schodkového rozpočtu.
- **Zásada publicity** – nazývána také jako zásada zveřejnění, která by měla znemožnit skryté hospodaření vládních orgánů.
- **Zásada přehlednosti** – pevné stanovení konkrétní stavby rozpočtů, v rámci které jsou logicky uspořádány a rozvrhnuty příjmy a výdaje.

2.4.3 Průběh rozpočtového procesu

„Rozpočtový proces představuje souhrn rozhodnutí různých subjektů týkajících se veřejných výdajů a veřejných příjmů, jehož výsledkem je konkrétní rozpočet“ (Hamerníková, Maaytová a kol., 2010, s. 176).

Podle *Hamerníkové, Maaytové a kol. (2010)* se rozpočtový proces skládá ze čtyř základních etap. Jedná se o níže popsané etapy přípravy návrhu, schvalování návrhu, realizace a kontrolou plnění schváleného rozpočtu.

- První etapa se týká přípravy a projednávání návrhu rozpočtu ve vládě. Návrh vychází z materiálů úředních orgánů, resortů a požadavků samospráv na převody ze státního rozpočtu. Rozpočet navrhuje a sestavuje ministerstvo financí České republiky.
- Ve druhé etapě se projednává a schvaluje návrh parlamentu. Rozpočet je nejpozději do tří měsíců před začátkem rozpočtového roku předán do rukou předsedy sněmovny. Schvalování probíhá ve třech čteních, přičemž připomínky k rozpočtu mohou být vneseny nejpozději patnáct dní před prvním čtením zákona. Pokud se stane, že Poslanecká sněmovna neodsouhlasí návrh rozpočtu, nebo pokud nebyl návrh podán ve stanovené lhůtě, hospodaří se podle tzv. rozpočtového provizoria. Rozpočtové provizorium znamená hospodaření podle výdajů a příjmů schválených pro předešlé období.
- Ve třetí etapě je rozpočet realizován. Tato fáze začíná vlastním hospodařením dle sestaveného rozpočtu. Za plnění příjmů rozpočtu je odpovědné ministerstvo financí České republiky. Za uskutečnění plánovaných výdajů nesou odpovědnost správci náležitých kapitol (ministři, vedoucí ústředních úřadů, apod.).
- Poslední etapa se zabývá následnou kontrolou plnění. Kontrola plnění je zabezpečována ministerstvem financí a Nejvyšším kontrolním úřadem a o výsledcích hospodaření je průběžně informována Vláda i Parlament.

Pro kontrolu hospodaření vlády se svěřenými finančními prostředky v průběhu rozpočtového období připravuje Ministerstvo financí návrh tzv. státního závěrečného účtu, který vláda schválí a nejpozději do 30. dubna následujícího roku musí být předložen Poslanecké sněmovně, která ho svým usnesením schvaluje (*Hamerníková, Maaytová a kol., 2010*).

2.5 Deficit státního rozpočtu

Deficit státního rozpočtu vzniká, když vládní výdaje jsou vyšší než vládní příjmy. „Rozpočtové saldo lze v nejobecnější rovině charakterizovat jako nesoulad mezi rozpočtovými příjmy a výdaji v rámci fiskálního roku, evidovanými na hotovostní bázi“ (*Dvořák, 2008 s. 51*). Následkem dlouhodobých deficitů státních rozpočtů vzniká veřejný dluh. V opačném případě, když vládní výdaje převyšují vládní příjmy, hovoříme o hospodaření přebytkovém. *Kotlán (2003)* uvádí, že máme několik způsobů pojetí vyrovnanosti státního rozpočtu. Jedná se o každoročně vyrovnaný rozpočet a cyklicky vyrovnaný rozpočet. První případ byl

využíván do nástupu keynesiánské ekonomické teorie a jeho podstatou bylo, že stát nemůže vydávat více, než přijímá. Druhý případ vyrovnaného rozpočtu nastal po nástupu keynesiánství a předpokládal dlouhodobě udržované průměrné příjmy na úrovni průměrných výdajů. Každoročně vyrovnaný rozpočet již nebyl nutnou podmínkou.

Jak uvádí *Ondrčka (2006)*, deficit státního rozpočtu se zvyšuje zpravidla v období recese. Důvodem nárůstu schodku státního rozpočtu právě v tomto období je nárůst výše výdajových položek, naopak výše příjmových položek klesá. Také vestavěné stabilizátory v období recese výkyvy zhoršují. Jinými slovy představuje deficit státního rozpočtu částku, o kterou státní výdaje přesahují státní příjmy za dané časové období, zpravidla tedy jednoho roku.

Podle *Pekové (2005)* je u státního rozpočtu podstatné, zda je deficit chtěným nebo neúmyslným následkem vládního hospodaření v daném rozpočtovém období. V případě záměrného deficitu státního rozpočtu je tento deficit zahrnut již v zákoně o státním rozpočtu na aktuální období a zároveň je odsouhlasen i postup krytí tohoto deficitu. Deficit státního rozpočtu se tak dělí na deficit strukturální a cyklický. Jak uvádí *Holman (2011)* strukturální schodek státního rozpočtu při potenciálním produktu a vzniká rozhodnutím vládních orgánů mít výdaje státního rozpočtu vyšší než příjmy. Cyklický schodek státního rozpočtu vzniká, když hrubý domácí produkt klesne pod potencionální produkt. Způsobuje ho výpadek daní a jiných příjmů v důsledku hospodářského cyklu.

- V případě záměrného, plánovaného deficitního hospodaření se jedná o **strukturální deficit**. Plánovaný deficit státního rozpočtu je prostředkem rozpočtové politiky státu a je následkem promyšleného vládního plánování. Deficit se odráží jak na příjmové stránce, tak na výdajové stránce státního rozpočtu. Zvýšením výdajů státního rozpočtu vláda usiluje o oživení národního hospodářství, ustálení ekonomického růstu a zároveň také o snížení míry nezaměstnanosti (*Peková, 2005*).
- Při neplánovaném, nechtěném deficitním hospodaření vzniká **cyklický deficit**. Tento druh deficitu je způsoben především vlivem hospodářského cyklu a jiných vnějších vlivů, jejichž působení je nezávislé a usměrňování těchto vlivů není v moci státu (*Peková, 2005*).
- Posledním typem je sjednocení cyklického a strukturálního deficitu. Jedná se o **skutečný rozpočtový deficit**.

Z hlediska času rozeznáváme deficit krátkodobý, který je standardním deficitem v rámci rozpočtového období, jenž vzniká časovým nesouladem mezi příjmy a výdaji rozpočtu. Dále rozlišujeme výsledný deficit ročního hospodaření a střednědobý a dlouhodobý deficit, který také označujeme jako chronický deficit státního rozpočtu. Chronický deficit může být i několik let po sobě a v posledních letech je jednou z hlavních příčin velkého nárůstu veřejného dluhu i ve vyspělých zemích (*Peková, 2005*).

Kotlán, Kliková (2003) uvádí, že deficit státního rozpočtu můžeme dále dělit také na deficit primární a deficit celkový. Deficit primární vychází z běžného období a nejsou v něm obsaženy náklady na splátky úroků ze státního dluhu. Deficit celkový obsahuje deficit primární, ale zároveň zahrnuje také vynaložené prostředky na úhradu úroků vyplývajících z veřejného zadlužení.

2.5.1 Financování rozpočtových deficitů

Jestliže je státní hospodaření na konci rozpočtového období deficitní, musí být deficit nějakým způsobem vyrovnán. Podle *Pekové (2005)* můžeme deficit státního rozpočtu pokrýt několika způsoby. Jedná se o dluhové financování, peněžní financování či financování ze státních aktiv.

- **Dluhové financování rozpočtových deficitů** souvisí s vydáváním státních obligací a jejich následným prodejem, buď soukromému sektoru, nebo do zahraničí (*Peková, 2005*).
  - V případě prodeje soukromému sektoru, včetně komerčních bank, popřípadě obyvatelstvu, vzniká vnitřní dluh. Vnitřní dluh vzniká jako následek krytí deficitu státního rozpočtu prostřednictvím soukromých úspor.
  - Naopak při prodeji dluhopisů do zahraničí nastane vnější dluh. Díky tomuto prodeji stát dluží zahraničním subjektům, včetně zahraničních bank.
- **Peněžní financování rozpočtových deficitů** znamená krytí deficitu pomocí půjčky, a to buď od centrální banky, nebo půjčkou ze zahraničí (*Peková, 2005*).
  - Půjčka od centrální banky znamená bezprostřední bankovní půjčku vynaloženou k financování tohoto rozpočtového deficitu. Tento úvěr má povahu úvěrové emise finančních prostředků. Avšak stálý deficit státních rozpočtů, a tím pádem i financování deficitů velkým množstvím úvěrů od

centrálních bank, vedl k tomu, že tento způsob krytí deficitů byl ve většině států zákonem zakázán.

- Půjčka ze zahraničí je druhým způsobem peněžního financování rozpočtového deficitu. Nevýhodou této metody je negativní dopad na platební bilanci, a jelikož se jedná o úvěr poskytnutý zahraničními subjekty, zatěžuje také problematiku veřejného zadlužení, kdy dochází k růstu zahraničního dluhu.

Peková (2005) uvádí, že v mnoha zemích dochází ke krytí rozpočtového deficitu vnějšími zdroji neboli zahraničním dluhem. Splácení zahraničního dluhu ovlivňuje několik významných faktorů, zejména výše úroků a změny devizového kurzu.

Dlouhodobé řešení deficitu

Podle *Pekové (2005)* může být deficit státního rozpočtu dlouhodobě kryt několika způsoby. Mezi tyto způsoby patří financování ze státních aktiv, nebo zvyšování daní.

- Financování ze státních aktiv znamená například krytí deficitu z přebytků vzniklých v předešlých obdobích, příjmy z privatizace státního majetku, nebo také příjmy z kapitálového majetku státu.
- Druhým způsobem financování deficitu je zvýšení daní. Tento způsob je však uskutečnitelný výhradně v delším časovém období. Prosadit změny v daňovém zákonu není jednoduché a předchází tomu nejedno politické vyjednávání parlamentu.

V případě, že si vláda půjčí u domácích ekonomických subjektů může dojít k tzv. vytěšňovacímu efektu. Znamená to, že dojde k odlivu nabídky peněz ze soukromé části národního hospodářství, tedy vytěsnění soukromých výdajů firem a domácností výdaji vládními. K částečnému vytěsnění dojde v případě, kdy je zvyšování vládních výdajů vyšší, než snižování výdajů soukromých. V situaci, kdy se růst vládních výdajů rovná poklesu soukromých dochází k úplnému vytěsnění. Posledním stavem je přetěsnění, kdy nárůst vládních výdajů je menší než pokles soukromých (*Kliková, Kotlán, 2003*).

2.6 Veřejný dluh

Následkem opakujícího se deficitního vládního hospodaření, tedy takového hospodaření, kdy vládní výdaje dlouhodobě převyšují vládní příjmy, dochází k hromadění rozpočtových deficitů a následného vzniku vládního dluhu. Širším pojmem je dluh veřejný, který zahrnuje

nejen dluh vládní, ale také dluh vyplývající z deficitů ostatních veřejných rozpočtů mezi které počítáme kupříkladu rozpočty zdravotních pojišťoven, mimorozpočtových fondů a místních rozpočtů. Na nárůstu veřejného zadlužení se odrážejí dlouholeté deficity státního rozpočtu (Tuleja, Majerová, Nezval, 2006).

Podle Pekové (2005) je veřejný dluh projevem dlouhodobé fiskální nerovnováhy a navazuje na schodky veřejných rozpočtů, v minulosti zejména státního rozpočtu. Schodek rozpočtu je v řadě zemí příčinou nárůstu míry veřejného zadlužení.

Peková (2005) uvádí, že „*Veřejný dluh je souhrn závazků:*

- *státu,*
- *jednotlivých článků územní samosprávy,*
- *mimorozpočtových fondů v rozpočtové soustavě,*
- *veřejnoprávních institucí zřizovaných státem a územní samosprávou (např. v ČR příspěvkových organizací),*
- *veřejných podniků (státních a municipálních).“*

„Neboli: veřejný dluh je souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu, jednotlivým stupňům územní samosprávy, veřejným fondům a ostatním institucím ve veřejném sektoru, a to jak vnitřních subjektů (jde o vnitřní dluh), tak zahraničních subjektů (jde o zahraniční neboli vnější dluh).“

Podle Pekové (2005) mohou být příčiny vzniku a pozdějšího růstu veřejného dluhu rozpočtové nebo mimorozpočtové.

- **Rozpočtové,** tedy dlouhodobé schodky veřejných rozpočtů. V případě vyrovnaní rozpočtového schodku například přebytky z minulých let, příjmy z prodeje kapitálového majetku státu nebo příjmy z privatizace národního majetku, se nemusí veřejný dluh rozvíjet.
- **Mimorozpočtové,** vznikají kupříkladu přijetím závazku odlišného subjektu, nebo také přijetím dluhu z dřívějšího období.

2.6.1 Členění veřejného dluhu

Rozeznáváme několik druhů členění veřejného dluhu⁸. Jak uvádí *Peková (2005)*, podrobněji níže, veřejný dluh v první řadě rozlišujeme na dluh hrubý a dluh čistý. Dále, podle umístění na dluh vnitřní a vnější, podle doby splatnosti na dluh krátkodobý, střednědobý a dlouhodobý a v neposlední řadě na dluh oficiálně vykazovaný a dluh skrytý.

- Prvním rozlišením je rozdělení veřejného dluhu na dluh hrubý a dluh čistý. Hrubý dluh znamená souhrnný rozsah závazku státu, územní samosprávy a veřejnoprávních institucí. Čistý dluh nám vznikne po odečtení vládních pohledávek od dluhu hrubého. U státního dluhu se obvykle vykazuje hrubý dluh a to zvláště z důvodu mezinárodního srovnání, ale také pro eventuální stanovení a hodnocení kritéria podílu dluhu na hrubém domácím produktu.
- Dalším způsobem rozlišení vládního dluhu je podle místa výskytu na dluh vnitřní a vnější. Vnitřní dluh se vyskytuje v daném státě v národní měně a dluh vnější se vyskytuje v zahraničí, v zahraniční měně. Umísťuje se mnohokrát prostřednictvím bankovního konsorcia, prostřednictvím soukromé instituce nebo vlády.
- Důležitým členěním je také rozdělení veřejného dluhu podle doby splatnosti, na dluh krátkodobý, splatný do jednoho roku, dluh střednědobý, který je obvykle splatný do deseti let a dlouhodobý, splatný nad deset let.
- V České republice se v poslední době veřejný dluh klasifikuje ještě na dluh oficiální, který je oficiálně vykazovaný a skrytý, což je potenciální dluh, který představují záruky státu, popřípadě i územní samosprávy, za dluhy odlišných subjektů.

2.6.2 Důsledky veřejného dluhu

Peková (2005) uvádí, že důsledky veřejného dluhu mohou být rozpočtové, redistribuční nebo fiskální. Rozpočtové důsledky veřejného zadlužení chápeme jako splácení úroků z veřejného dluhu, negativem je zátěž veřejných financí. Situaci, kdy je prostřednictvím úroků z veřejného dluhu distribuována část finančních prostředků veřejných rozpočtů ve prospěch zámožných subjektů, považujeme za důsledky redistribuční. Další důsledky veřejného dluhu jsou fiskální, neboli destabilizační, které mají za následek změnu stavby portfolia, kdy se z portfolia soukromého sektoru vytlačují ostatní aktiva a inflace.

---

⁸ Veřejný dluh se také často vyjadřuje procentuálně jako dluhový poměr, tedy podíl veřejného dluhu a nominálního HDP.

2.7 Rozpočet Evropské unie

Kőning (2009) uvádí, že rozpočet Evropské unie je prostředkem pro financování politik EU, jehož nejdůležitějším úkolem je finanční zaopatření a zabezpečení fungování Unie jako celku. Vznik společného rozpočtu si vyžádal přenesení pravomocí na nadnárodní instituce. Do roku 1967 mělo každé ze tří společenství, Evropské společenství uhlí a oceli, Evropské hospodářské společenství a Evropské společenství pro atomovou energii, svůj vlastní rozpočet, včetně zákonitostí týkajících se příjmové i výdajové stránky rozpočtu. Po sjednocení Slučovací smlouvou z roku 1965 byla všechna tři společenství spojena do jednoho, s jedním společným rozpočtem⁹. Povaha příjmů a výdajů rozpočtu EU je v komparaci se skladbou rozpočtů členských států Unie rozdílná. Rozpočet Unie se podobá spíše určité formě široce zaměřeného fondu, kdy výdaje¹⁰ nemají obvyklou skladbu národních rozpočtů a příjmy mají příspěvkovou povahu.

Podoba rozpočtu Evropské unie se v určitých etapách mění. Od roku 2007¹¹ se rozpočet skládá z pěti kategorií příjmů a šesti skupin výdajů. Příjmy představují zemědělské dávky a dávky z cukru, cla, příjmy plynoucí z daně z přidané hodnoty, výnosy z hrubého národního důchodu a ostatní zdroje. Výdaje Evropské unie jsou tvořeny platbami na udržitelný růst, ochranu a správné hospodaření s přírodními zdroji, výdaji na občanství, svobodu, bezpečnost a právo, administrativu a kompenzaci. Vnitřní stavba rozpočtu EU je výrazně komplikovanější než vyjmenované oblasti příjmů a výdajů. Obsahuje horizontální a vertikální členění, kdy horizontálně je rozpočet kategorizován na souhrnnou bilanci příjmů a institucionální oddíly. Každý z těchto celků je následně dělen vertikálně na hlavy, kapitoly, články a body (*Kőning, 2009*).

Každoroční rozpočty Evropské unie jsou od roku 1988 sestavovány v rámci finančních perspektiv. Trvání počátečního finančního rámce bylo pět let a po jeho uplynutí následovaly tři sedmileté finanční perspektivy. V současné době probíhá třetí finanční rámec, který byl sestaven na léta 2007–2013. Finanční perspektiva má za úkol zabezpečit řádný vývoj výdajů EU v mezích vlastních zdrojů (*Kőning, 2009*).

---

⁹ Výjimkou zůstal operativní rozpočet Evropského společenství uhlí a oceli, který zůstal mimo společný rozpočet Evropské unie po celou dobu jeho existence.

¹⁰ Nejvýznamnějšími výdaji společného rozpočtu Evropské unie jsou výdaje na společnou zemědělskou politiku.

¹¹ Sedmiletá finanční perspektiva, nebo také finanční rámec, EU 2007-2013.

2.7.1 Rozpočtové zásady rozpočtu EU

Rozpočtová pravidla jsou definována z důvodu vymezení zákonitostí tvorby a realizace rozpočtu Evropské unie. Těchto zásad bylo stanoveno devět (*Kőning, 2009*):

- **zásada jednotnosti a správnosti rozpočtu** – veškeré příjmy a výdaje jsou zaznamenány v jednom dokumentu, aby se mohly finanční toky rozpočtu Evropské unie účinně monitorovat;
- **zásada ročního rozpočtu** – rozpočtové operace musí být přiřazeny k určitému finančnímu roku, který se shoduje s rokem kalendářním;
- **zásada vyrovnanosti** – příjmy a výdaje musí být vyrovnány;
- **zásada zúčtovací jednotky** – rozpočet je navrhován a prováděn v jednotné měně, kterou je euro;
- **zásada obecnosti** – celkové příjmy musí pokrýt celkové položky plateb;
- **zásada specifikace** – aby se předešlo záměně jednotlivých položek, musí mít každá položka zřetelně vymezený záměr a musí být využita na odpovídající cíl;
- **zásada řádného finančního řízení** – rozpočtové výdaje musí být využívány v jednotě s principy hospodárnosti, užitku a účinnosti;
- **zásada průhlednosti** – do tří měsíců od schválení rozpočtu musí předseda Evropského parlamentu rozpočet publikovat v úředním věstníku Evropské unie.

Jak uvádí *Kőning (2009)*, rozpočtového procesu se účastní všechny tři unijní instituce, nicméně pouze Rada EU a Evropský parlament mají oprávnění rozpočet schvalovat a zasahovat do něj. Silnější funkci při úpravách rozpočtu má Rada EU, naopak při přijímání rozpočtu má silnější pozici Parlament, který může rozpočet zavrhnout a vrátit ho Komisi k přepracování.

U rozpočtu Evropské unie je, podobně jako u národních účtů, realizována rozpočtová kontrola, která zahrnuje jak kontrolu vnitřní, tak kontrolu vnější. Za rozpočtovou kontrolu zodpovědnost Evropský parlament a Evropský účetní dvůr. Účelem vnitřní kontroly je zabezpečení dodržování zásad náležitého finančního hospodaření a je uskutečňována na úseku controllingu. Vnější kontrolu provádí Evropský účetní dvůr, který ale nemá právo uvalovat tresty za nedodržení rozpočtových pravidel. Evropský účetní dvůr každoročně vypracovává zprávu o příjmech a výdajích Unie a Evropského rozvojového fondu. Cílem této správy je analýza, zda byly uvedené rozpočty v souladu se zásadou řádného finančního hospodaření (*Kőning, 2009*).

3 Veřejné finance v Evropské unii

3.1 Evropská unie

Evropská unie je jedinečná hospodářská a politická unie. Kořeny Evropské unie spadají do období krátce po ukončení druhé světové války, kdy vzniklo Evropské společenství. Evropská unie jako taková vznikla v roce 1993 na základě Maastrichtské smlouvy. V současné době má Evropská unie 27 členských států, podrobněji v příloze č. 2. Rozdíl mezi Evropskou unií a jinými mezinárodními organizacemi je nejen v charakteru Evropské unie, ale liší se také svými cíli a vzájemnou provázaností mezi členskými státy.

Jak uvádí *Falathová (2009)* prvotní význam Evropského společenství se přesunul z úsilí zajistit poválečný mír původně nepřátelských zemí, v posílení ekonomiky a vytváření nezávislého konkurenčního prostředí v rámci jednotného trhu, vytvoření silného postavení a konkurenceschopnosti jednotlivých zemí v prostředí postupně se liberalizujícího mezinárodního obchodu. Transformaci cílů Evropské integrace má na svědomí postupující globalizace, která pokládá před Evropskou unií nové politické, hospodářské a bezpečnostní výzvy. Základem pro plnění nových cílů Evropské integrace byla Lisabonská strategie z roku 2000, na jejímž základě by se Evropská unie do roku 2010 měla stát „nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou hospodářského růstu, s větším počtem lepších pracovních míst a větší sociální soudržnosti“. Na hospodářský růst a tvorbu nových pracovních míst ale nebyl kladen dostatečný důraz, tím pádem Unie nebyla schopná svých cílů dosáhnout a v roce 2005 byla Lisabonská strategie přehodnocena a byla zaměřena na dva hlavní cíle, a to růst a zaměstnanost.

Podle *Euroskopu (2012)* byla díky náporu kladeným zeměmi střední a východní Evropy stanovena rámcová, tzv. Kodaňská kritéria, jejichž plnění se stalo podmínkou vstupu do Evropského společenství. V rámci Evropské unie se ve třech etapách zavedla společná měna Evropské unie – euro. Hospodářská a měnová unie je vyvrcholením integračního procesu měnových politik. Měnová unie znamená nejvyšší stupeň integrace. Měnová unie vznikala postupně od roku 1990 ve třech etapách, přičemž v první etapě došlo ke zrušení devizových kontrol a nastal zcela volný pohyb kapitálu v rámci EU. Během druhé etapy byl vytvořen Evropský měnový institut, byly vymezeny zásady snižování schodků národních rozpočtů a centrální banky se staly nezávislými. Ve třetí etapě byla zavedena společná měna v jedenácti členských zemích, ke kterým se postupně přidávaly další. V současné době má

Evropská měnová unie sedmnáct členských států. Měnovou politiku provádí Evropský systém centrálních bank¹², jehož hlavním úkolem je udržování cenové stability v eurozóně.

3.2 Konvergenční kritéria

Přijetí společné měny členskými státy, neboli vstup do třetí fáze hospodářské měnové unie, je podmíněno splněním konvergenčních maastrichtských kritérií, o jejichž plnění rozhoduje Evropská centrální banka a Evropská komise. Konvergenční kritéria byla zavedena z důvodu dlouhodobého a obtížně řešitelného zadlužení ekonomik většiny států Evropské unie. Kritérií, která mají za úkol omezit nadměrné deficity veřejných rozpočtů, zamezit následnému zadlužení a zároveň zajistit rovnoměrný hospodářský růst v rámci hospodářské a měnové unie, bylo stanoveno pět. Jedná se o níže popsané kritéria cenové stability, dlouhodobých úrokových sazeb, stability měnového kurzu, velikost deficitu státního rozpočtu a velikost veřejného dluhu (*Euroskop, 2012*).

- **Kritérium cenové stability** – Kritérium cenové stability požaduje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a míru inflace, která nesmí po dobu jednoho roku před posuzováním přesáhnout míru inflace tří členských států s největší cenovou stabilitou o více než 1,5 procentního bodu.
- **Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb** – Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb znamená, že nominální úroková sazba členského státu nesmí rok před šetřením překročit o více než dva procentní body úrokovou sazbu tří zemí, které v této oblasti dospěly k nejlepším výsledkům.
- **Kritérium stability měnového kurzu a účasti v mechanismu směnných kurzů** – V rámci tohoto konvergenčního kritéria, v období dvou let před posuzováním, nesmí devalvovat bilaterální směnný kurz domácí měny vůči měně jakéhokoliv jiného členského státu. Členský stát musí zachovávat standardní rozpětí vymezené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému.
- **Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí** – Kritérium dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí zahrnuje dvě podmínky a stanovuje, že poměr schodku veřejných financí, ať plánovaného nebo skutečného, k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nesmí překročit 3 % a poměr veřejného vládního dluhu k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nesmí překročit

---

¹² Evropský systém centrálních bank je tvořen Evropskou centrální bankou a 16 národními bankami členských zemí Eurozóny.

hranici 60 %. Toto kritérium v současné době splňuje pouze 13 zemí z 27 členských států Evropské unie. Důvodem neplnění této podmínky pro vstup do eurozóny je recese, která v současné době ohrožuje podobu i budoucnost eurozóny.

3.3 Pakt stability a růstu

V červnu roku 1997 na zasedání Evropské rady v Amsterdamu byl přijat tzv. Pakt stability a růstu. Důvodem byla snaha o snížení tlaku mezi jednotnou monetární politikou a souborem nezávislých rozpočtových politik členských států. Centralizovaná monetární politika nedovoluje členským státům využívat nástroje monetární politiky k ustálení národních hospodářských politik. Podepsání Paktu členskými zeměmi zavazuje ke snaze o přebytkový, eventuálně alespoň vyrovnaný rozpočet ve středně dlouhém časovém období. Pakt stability a růstu měl fungovat jako výkonný prostředek fiskální kontroly, nicméně postupně ho členské státy přestávaly respektovat (*Euroskop, 2012*).

Jak uvádí *Baldwin, Wyplosz (2008)*, Pakt stability a růstu je sestaven ze tří částí. První část se zabývá vymezením nadměrného rozpočtového schodku, druhá část Paktu se snaží o vytvoření podmínek a doporučení pro předcházení vzniku rozpočtových deficitů. Třetí část stanovuje, jak by měly státní orgány reagovat na nedodržení maximální výše deficitu, kterou Pakt stanovuje na 3 % HDP a současně obsahuje použití sankcí za toto neplnění. Pakt se vztahuje na všechny členské státy Evropské unie, třetí část se vztahuje pouze na státy, které jsou členem eurozóny.

Země nerespektující zásady, které byly stanoveny Paktem, se dostává do tzv. Procedury nadměrného schodku. Účelem Procedury je zabezpečit, aby daný stát snížil deficit rozpočtu důvěryhodnou metodou. Plán snižování rozpočtového deficitu předkládá daná země Radě ECOFIN¹³, která ho posuzuje a vyhodnocuje. V případě vyhodnocení plánu jako neuskutečnitelného, vydá Rada ECOFIN doporučení, která by ke snížení schodku měla vést. Pokud stát tyto doporučení nerespektuje nebo je nesplní, mohou být na členskou zemi eurozóny uvaleny finanční sankce (*Euroskop, 2012*).

V roce 2005 došlo k úpravám paktu, důvodem byla „*nízká rozpočtová disciplína společně s malou vynutitelností dodržování pravidel*“¹⁴. Jednotlivým státům byl vymezen

¹³ **Rada ECOFIN** – Rada ministrů hospodářství a financí (The **E**conomic and **F**inancial Affairs Council), jedna z deseti formací Rady ministrů zemí Evropské unie.

¹⁴ EUROSKOP. *Měnová politika* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z : <http://www.euroskop.cz/674/sekce/menova-politika/>.

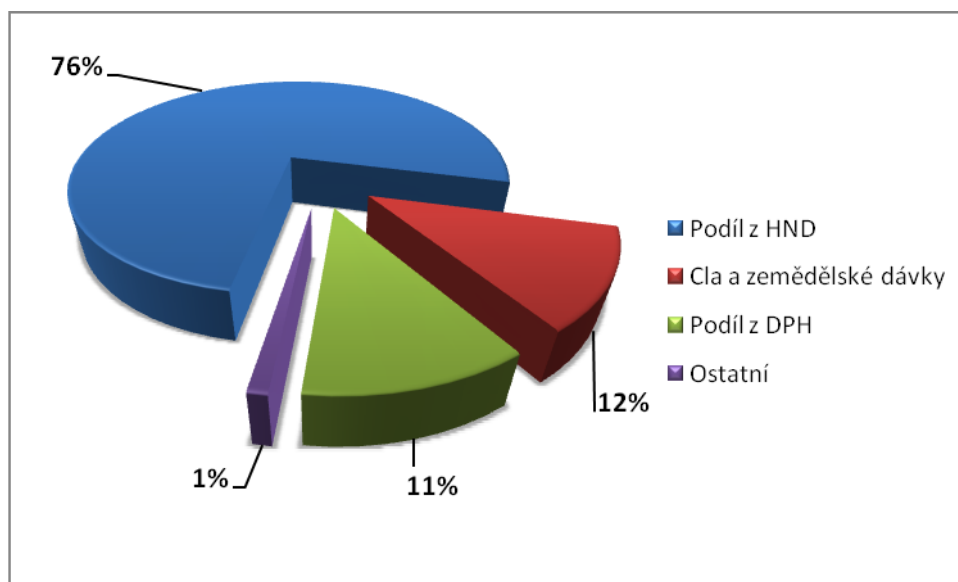
střednědobý fiskální cíl, který bere v úvahu velikost vládního zadlužení a růstové možnosti národního hospodářství.

3.4 Rozpočet Evropské unie

Hlavním nástrojem pro financování politik Evropské unie je rozpočet EU a jeho úkolem je společné finanční krytí a zabezpečení fungování Unie jako takové. Rozpočet je každoročně navrhován Evropskou komisí a poté je schvalován tzv. rozpočtovou autoritou, která je tvořena Radou Evropské unie a Evropským parlamentem. Rozpočet musí být sestavován jako vyrovnaný, tedy příjmy se musí rovnat výdajům a nesmí překročit víceletý finanční rámec.

Rozpočet Unie je přizpůsoben neobvyklé povaze organizace. Výdaje směřují mimo jiné také na posílení blahobytu různých oblastí Evropské unie a ke snižování rozdílů mezi nimi, na podporu zemědělství a životního prostředí a v neposlední řadě také na zesílení bezpečnosti nejen v rámci Evropské unie, ale také v jejím okolí. Evropská unie není stát, tudíž jsou výdaje mnohem nižší, než výdaje samostatných členských států. Členské státy si samostatně financují například sociální či zdravotní politiku¹⁵.

Graf č. 3.1 - Příjmy Evropské unie v roce 2010 (v %)

Zdroj: EUROSOP. *Příjmy rozpočtu EU* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8878/sekce/prijmy-rozpocet-eu/>; vlastní zpracování.

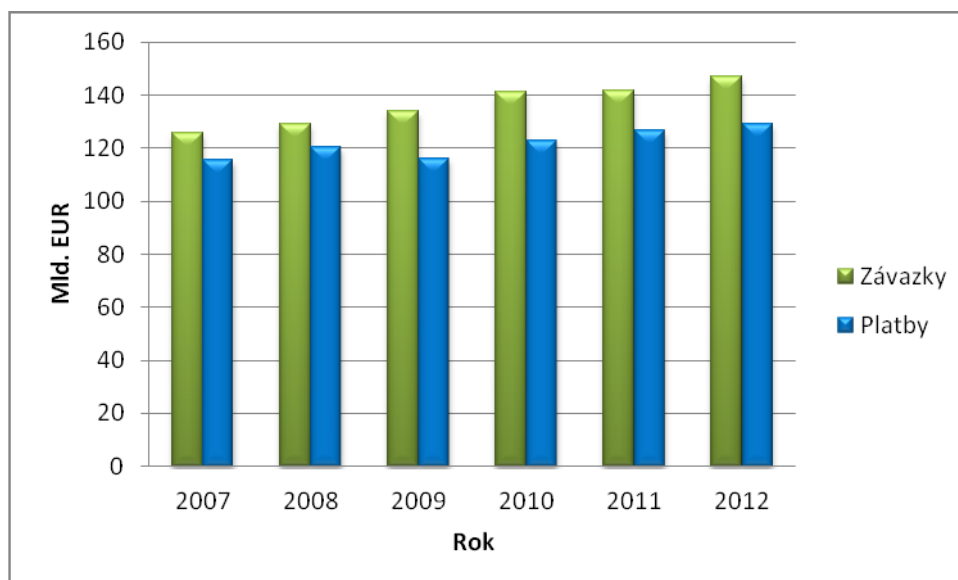
¹⁵ EUROSOP. *Rozpočet EU* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8877/sekce/rozpocet-eu/>.

Podobně jako výdaje, jsou specifické i příjmy Evropské unie. Mimo vlastní zdroje je představují také příspěvky samotných členských států. Za vlastní zdroje Unie považujeme tradiční vlastní zdroje, zdroje z daně z přidané hodnoty a zdroje z hrubého národního důchodu. Mezi příjmy rozpočtu Evropské unie řadíme také přebytky z minulých let, příjmy plynoucí ze správních činností orgánů, úroky z opožděných splátek, pokuty a další. Převážnou většinu příjmů rozpočtu EU tvoří zdroje z hrubého národního důchodu, jak lze vidět v grafu č. 3.1, v roce 2010 to bylo 76 % příjmů. Příjmy z cel a zemědělských dávek jsou zhruba ve stejné výši jako příjmy z DPH, okolo 11 %.

„Výše rozpočtu je dána stropem vlastních zdrojů, který byl rozhodnutím o vlastních zdrojích z roku 2000 stanoven na 1,24 % HND EU v položkách na platby a 1,31 % HND EU v položkách na závazky. Tento strop musí být respektován při tvorbě víceletého finančního rámce (tzv. finanční perspektivy) i při přijímání ročních rozpočtů.“¹⁶

Při sestavování rozpočtu Evropské unie musí být dodržováno několik zásad, které jsou podrobněji popsány ve druhé kapitole. Jedná se o zásadu jednotnosti a správnosti rozpočtu, rozpočet musí být sestavován na období jednoho roku, příjmy a výdaje rozpočtu musí být vždy vyrovnané, rozpočet musí být sestavován v jedné měně, tedy eurech, celkové příjmy musí pokrývat celkové položky za platby, výdaje musí být specifikovány a další.

Graf č. 3.2 - Výdaje EU 2007-2012 (v mld. EUR.)

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ. *Rozpočet EU* [online]. MF [2. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rozpocet_eu.html; vlastní zpracování.

¹⁶ EUROSKOP. *Rozpočet EU* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8877/sekce/rozpocet-eu/>.

Jak lze vidět na grafu č. 3.2, který znázorňuje výši rozpočtových výdajů Evropské unie v letech 2007 až 2012, mají výdaje rostoucí charakter. Pouze v roce 2008 se snížily výdaje na platby oproti předchozímu roku o 4,2 mld. eur. Rok 2007 byl prvním rokem nového finančního rámce 2007-2013, výdaje tak zahrnovaly nejen nové programy, související právě s touto finanční perspektivou, ale také programy z let předchozích. Na rok 2007 byly schváleny výdaje ve výši 125,8 na závazky a 115,5 na platby. Schválené výdaje se v průběhu let zvyšovaly a na rok 2012 byly oproti roku 2007 schváleny Evropským parlamentem výdaje na závazky o 21,4 mld. eur vyšší, a na platby byly navýšeny o 13,6 mld. eur.

Tabulka č. 3.1- Rozpočet na rok 2012 (v Eur.)

	Závazky	Platby
1. Udržitelný růst	67 505 576 141	55 336 724 109
1.a Konkurenceschopnost	14 753 000 000	11 500 977 788
1.b Soudržnost	52 752 576 141	43 835 746 321
2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	59 975 774 185	57 034 220 262
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	2 065 243 340	1 484 278 058
3.a Svoboda, bezpečnost a právo	1 367 806 560	835 577 878
3.b Občanství	697 436 780	648 700 180
4. EU jako globální partner	9 405 937 000	6 955 083 523
5. Administrativa	8 279 641 996	8 277 736 996
Celkem	147 232 172 662	129 088 042 948

Zdroj: MINISTERSTVO FINANCÍ. *Rozpočet EU na rok 2012* [online]. MF [2. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_rocni_rozpocet_eu_68212.html; vlastní zpracování.

Jak znázorňuje tabulka č. 3.1, rozpočtové výdaje na rok 2012 byly schváleny ve výši 129,1 miliard eur. Původní varianta výše rozpočtových výdajů byla o čtyři miliardy eur vyšší. Objem výdajů byl schválen ve výši 133, 1 mld. eur. Na základě žádosti členských zemí o úspornější variantu rozpočtu, byl Evropský parlament nucen ke změnám a plánovaný rozpočet byl snížen. Důvod žádostí členských zemí o snížení plánovaného objemu rozpočtu byla hrozící recese.

3.5 Finanční perspektiva

Každoroční rozpočty Evropské unie jsou sestavovány v rámci sedmiletých finančních perspektiv. Tyto perspektivy stanoví limity, v rámci kterých musí být sestavovány každoroční rozpočty. Finanční perspektiva je schvalována ve formě meziinstitucionální dohody, tedy dohody mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou Evropské unie. První finanční rámec v roce 1988 byl pětiletý, následovaly tři sedmileté. Víceleté finanční rámce

byly sestavené jako východisko z problémů v 80. letech 20. století, kdy nebylo výjimkou, že navrhované výdaje nebyly zdaleka v plné výši pokryty plánovanými příjmy. Tento problém byl zapříčiněn společnou zemědělskou politikou, která byla finančně náročná. V kombinaci se zvyšujícími se výdaji na strukturální fondy a se zhoršenou politickou a institucionální rovnováhou systému financování Společenství, vedlo k rozpočtovým krizím¹⁷.

3.5.1 Finanční perspektiva 2007 – 2013

V současné době probíhá v řadě pátý finanční rámec 2007 až 2013. V rámci tohoto rámce, jak lze vidět v tabulce č. 3.2, hospodaří Evropská unie s rozpočtem ve výši 864 316 milionů eur v položkách na závazky. Výše výdajů odpovídá 1, 048 HND Evropské unie. Tato podoba byla schválena a uzavřena po dvouletém jednání meziinstitucionální dohodou mezi hlavními evropskými institucemi, Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou Evropské unie.¹⁸

Tabulka č. 3.2 Finanční perspektiva 2007 – 2013 (v mil. Eur)

	2007-2013
1. Udržitelný růst	382 139
1.a Konkurenceschopnost	74 098
1.b Soudržnost	308 041
2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	371 344
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	10 770
3.a Svoboda, bezpečnost a právo	6 630
3.b Občanství	4 140
4. EU jako globální partner	49 463
5. Administrativa	49 800
6. Náhrady	800
Položky za závazky celkem	864 316
Jako % HND	1, 048 %

Zdroj: EUROSOP. *Finanční perspektiva 2007-2012* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/55/16798-6_financi_ramec_2007_2013.pdf; vlastní zpracování.

Rozpočet je rozdělen do šesti okruhů (kapitol), z nichž dva jsou ještě dále členěny. Prvním okruhem je kapitola Udržitelného růstu, která se dále dělí na dvě části a to na

¹⁷EUROSOP. *Finanční perspektiva – vývoj* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8904/sekce/financi-perspektiva---vyvoj/>.

¹⁸EUROSOP. *Finanční perspektiva 2007-2013* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8905/sekce/financi-perspektiva-2007-2013/>.

Konkurenceschopnost pro hospodářský růst a zaměstnanost a Soudržnost pro hospodářský růst a zaměstnanost. Druhým okruhem finančního rámce je Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi, třetím Občanství, svoboda, bezpečnost a právo, který se dělí na další dvě kapitoly – Svoboda, bezpečnost a právo a Ostatní vnitřní politiky. Poslední tři kapitoly jsou Evropská unie jako globální hráč, Správní náklady a Náhrady. Podrobněji je finanční perspektiva 2007–2013 popsána v příloze č. 3.

I přes změny v Lisabonské strategii byla největší část rozpočtu věnována na financování politik, které nebyly součástí plnění cílů Lisabonské strategie. Téměř 70 procent výdajů Evropské unie směřovalo do Politiky soudržnosti a Společné zemědělské politiky. Pro kapitolu „Soudržnost pro růst a zaměstnanost“ bylo vyčleněno 308 mld. eur, kapitole „Společné zemědělské politiky“ připadlo 293 mld. eur. Kapitole pro Posílení konkurenceschopnosti, růst a zaměstnanost bylo určeno pouhých 9 procent výdajů, přestože se jedná o jedinou kapitolu přímo související s plněním cílů Lisabonské strategie (*Falathová, 2009*).

Jak uvádí *Falathová (2009)*, příjmovou stránku rozpočtu Evropské unie tvoří již od roku 1970 čtyři hlavní položky a to zemědělské cla a dávky, cla na zboží z třetích zemí, příjmy z DPH a podíl z hrubého národního důchodu. Struktura příjmové stránky zůstala nezměněna i pro finanční rámec 2007 – 2013 s výjimkou toho, že původně tvořila 45 procent celkového rozpočtu. Působením postupující liberalizace mezinárodního obchodu podíl vlastních zdrojů klesnul až na současných 14 procent.

3.6 Problémy rozpočtu Evropské Unie

Už od doby vzniku evropské integrace trpí rozpočet Evropské unie, dříve Evropského společenství, několika problémy. Podle *Euroskopu (2012)* patří mezi ty nejpodstatnější velikost rozpočtu, rozpočtové bilance členských států, společná zemědělská politika a strukturální pomoc.

O velikosti rozpočtu se vedla nejedna diskuze, přesto závažnějším problémem zůstává **struktura rozpočtu**. Problémy se týkají jak příjmové, tak výdajové stránky rozpočtu, kdy výdaje neodpovídají stanoveným cílům Evropské unie pro období 2007–2013. Jedná se především o výdaje směřující do Společné zemědělské politiky. Podle cílů vymezených Lisabonskou strategií, by mělo být nejvíce prostředků vynaloženo na podporu růstu a konkurenceschopnosti v Unii.

Druhým problémem je **rozpočtová bilance** členských států. Čistá rozpočtová bilance členského státu znázorňuje rozdíl mezi příspěvky do společného rozpočtu a rozsahem financí, který z něj stát prostřednictvím různých politik a programů získá zpět. Evropská unie je založena na soudržnosti mezi jednotlivými členskými zeměmi a tak bohatší státy odvádějí do rozpočtu EU větší množství finančních prostředků než chudší státy. Protože z rozpočtu získává každá země jiné množství financí, vyskytují se mnohdy rozdíly v čistých rozpočtových bilancích i u zemí, jejichž prosperita je srovnatelná.

Společná zemědělská politika patří k významnějším problémům rozpočtu EU. Důvodem je vysoká finanční náročnost, kdy společná zemědělská politika představuje okolo 40 % výdajů, v 80. letech to bylo dokonce 75 %. Dalším důvodem je nastavení společné zemědělské politiky, která je pro některé státy je výhodnější než pro druhé. Jedná se o nespravedlivé rozdělení výhod a závazků, které z této politiky plynou.

Jednou z největších výdajových položek společného rozpočtu jsou výdaje v oblasti **strukturální pomoci**. Politika hospodářské a sociální soudržnosti je založena na solidaritě mezi jednotlivými zeměmi Unie. Po rozšíření EU o státy střední a východní Evropy došlo ke zvýraznění rozdílů mezi jednotlivými regiony a tím se zvýšily nároky na společný rozpočet.

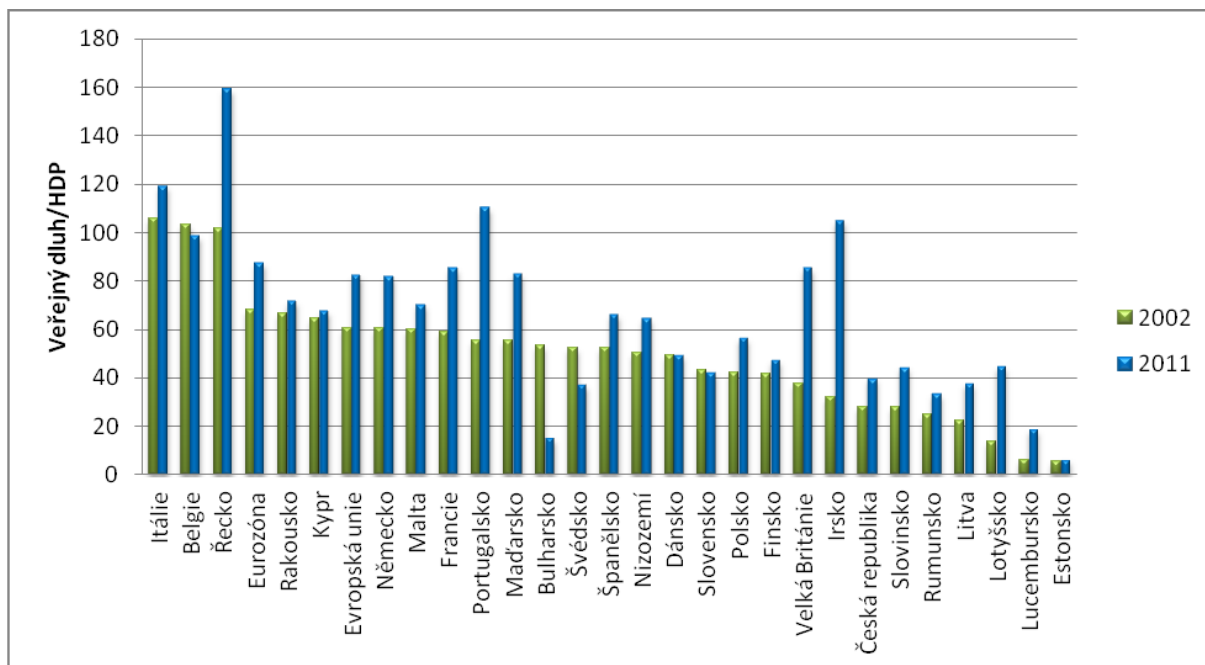
3.7 Vývoj zadluženosti v EU

Veřejné zadlužení značí závazky určitého státu vůči ostatním subjektům. Veřejný dluh širší pojem než dluh státní, zahrnuje v sobě i závazky mimorozpočtových fondů a místních rozpočtů. Výchozí příčinou veřejného dluhu jsou deficity státních rozpočtů. Opakované schodky státních rozpočtů veřejný dluh prohlubují.

Jak lze vidět z grafu č. 3.3, který znázorňuje srovnání veřejného dluhu v jednotlivých členských zemích Evropské unie v roce 2002 a 2011, patnáct zemí překročilo hranici veřejného zadlužení 60 % HDP, která je kritériem pro vstup do eurozóny. Čtyři státy dokonce překročily alarmující hranici 100 % HDP. Zemí s nejvyšším veřejným zadlužením je v současné době Řecko, následuje ho Itálie. Mezi lety 2000 a 2008 do nástupu celosvětové hospodářské krize se míra zadluženosti Evropské unie snížila o 0,4 procentních bodů na 61,5 % HDP. Veřejné zadlužení začalo v rámci celé Evropské unie narůstat až v roce 2008. V současné době je zadlužení Evropské unie 82,2 % HDP. Vývoj veřejného zadlužení

jednotlivých zemí Evropské unie k HDP za roky 2002 až 2010 lze vidět podrobněji v příloze č. 4.

Graf č. 3.3 - Veřejný dluh zemí EU k HDP (v %) – srovnání roku 2002 a 2011

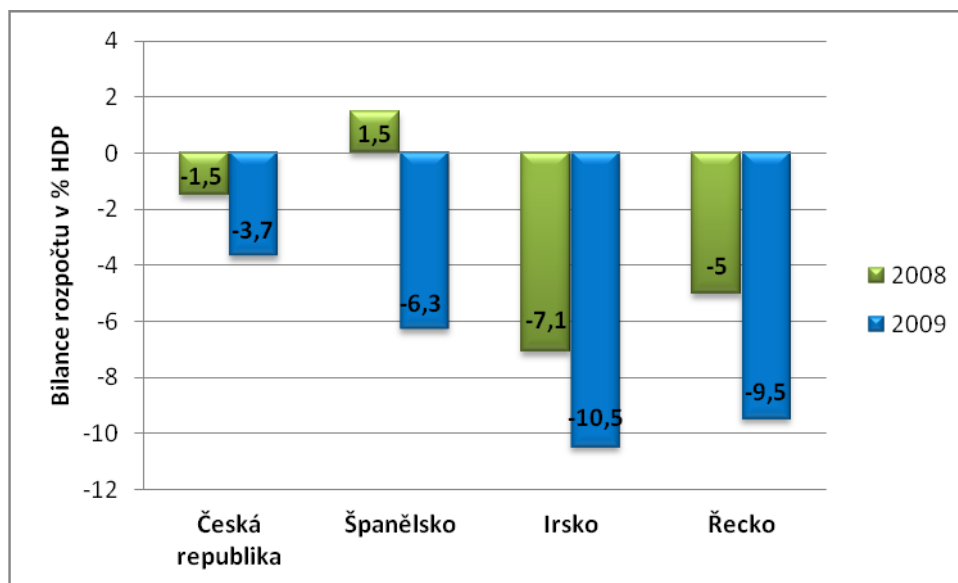
Zdroj: ČESKÁ SPOŘITELNA. *Vývoj státních dluhů v EU* [online]. CSAS [19. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/vyvoj-statnich-dluhu-v-eu-d00014488>; NOVINKY. *Česko má v rámci EU sedmý nejnižší dluh, nejhůř je na tom Řecko* [online]. Novinky [19. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/258298-cesko-ma-v-ramci-eu-sedmy-nejnizsi-dluh-nejhur-na-tom-je-recko.html>; vlastní zpracování.

Jen v několika zemích se veřejné zadlužení v roce 2011 oproti roku 2002 snížilo. Patří mezi ně Bulharsko, Švédsko, Slovensko. Nejvýrazněji v Bulharsku. V roce 2002 byl veřejný dluh Bulharska ve výši téměř 54 % a přesto, že Bulharsko falšovalo statistiky, aby si zaručilo vstup do eurozóny, nehrozí, že půjde ve stopách Řecka. Důvodem je udržování v zásadě vyrovnaných rozpočtů, díky pevnému kurzu měn a poklesu veřejného dluhu 16 % HDP, což je ve srovnání s Řeckem zanedbatelná úroveň. Na nejnižší pozici s mírou zadluženosti 6,1 %, je Estonsko. Česká republika v současné době obsazuje sedmou nejnižší pozici. Míra veřejného dluhu České republiky v roce 2011 dosahovala 39,8 % k HDP. Nejvýraznější nárůst veřejného dluhu ve sledovaném období byl v Řecku, Irsku, Velké Británii a Maďarsku.

Zhoršení deficitu členských zemí Evropské unie bylo od roku 2008 výrazně ovlivněno celosvětovou hospodářskou recesí, která, více či méně, negativně ovlivnila všechny země Evropské unie a výrazně poznamenala i stav veřejných financí. Důvodem je snížení příjmů státních rozpočtů následkem hospodářského poklesu, a následné zvýšení výdajů na vyplácení podpor v nezaměstnanosti a sociálních dávek.

V grafu 3.4 lze vidět propad rozpočtové bilance České republiky, Španělska Irsko a Řecka mezi lety 2008 a 2011. Nejvýraznější propad zaznamenalo Španělsko, kde se rozpočtová bilance v roce 2008 pohybovala jako u jediné z těchto čtyř zemí v kladných hodnotách. Naopak nejmenší propad vykazovala Česká republika, přestože vykazovala záporné hodnoty již v roce 2008.

Graf č. 3.4 - Vývoj bilance rozpočtu vybraných zemí EU v letech 2008 a 2011 (v % HDP)

Zdroj: BUSINESSINFO. *Vývoj a krátkodobý výhled rozpočtové bilance a veřejného dluhu* [online]. Businessinfo [20. 3. 2012]. Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/podnikatelske-prostredi/vyhled-rozpocetove-bilance-verejny-dluh/1000520/54119/>; E15. *Portugalské drama, přihodit, či oddlužit?* [online] E15 [20. 3. 2012]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/nazory/analyzy/portugalske-drama-prihodit-ci-oddluzit-713213>; vlastní zpracování.

Dramatický propad ekonomického růstu v Evropské unii v roce 2008 měla na svědomí celosvětová hospodářská krize. Po jejím vypuknutí se země Evropské unie dostaly do recese a vzrostla míra veřejného zadlužení. V roce 2011 došlo opět k poklesu ekonomiky, přestože by pokles neměl být tak dramatický jako v roce 2008, Evropa míří opět do recese. Podle Eurostatu v posledních třech měsících roku 2011 klesl hrubý domácí produkt mezičtvrtletně o tři desetiny procenta, jak v eurozóně, tak v Evropské unii. Ještě ve třetím čtvrtletí vykazovala Evropská unie i eurozóna mezičtvrtletní růst, i když mírný. Z Evropské unie to bylo 0,3 procenta a u eurozóny 0,1 procenta. Eurostat zveřejnil data 19 z 27 členských zemí Evropské unie. Z těchto devatenácti zemí došlo v současné době k propadu u dvanácti z nich, pouze pět zemí zaznamenalo mírný růst. Ekonomiky Kypru a Finska stagnovaly.

Nejvýraznější propad ekonomiky nastal v Portugalsku, naopak největší růst mělo Slovensko¹⁹.

3.8 Shrnutí

V této kapitole jsem se zabývala nejen genezí Evropské unie, Lisabonskou strategií, Konvergenčními kritérii, která jsou podmínkou vstupu členských států do eurozóny, ale také samotným rozpočtem a vývojem míry veřejného zadlužení členských zemí Evropské unie.

Evropská unie v současné době hospodaří podle v řadě již pátého finančního rámce schváleného pro období 2007 až 2013. Pro tento finanční rámec byl Evropským parlamentem, Evropskou komisí a Radou Evropské unie schválen objem výdajů ve výši 864 316 miliónů Eur.

Rozpočtové výdaje Evropské unie pro rok 2012 byly původně schváleny ve výši 133,1 mld. Eur a po nátlaku členských zemí na úspornější rozpočet Evropské unie došlo ke snížení objemu výdajů na 129,1 mld. Eur. Největší objem výdajů je určen kapitole Ochrany přírodních zdrojů a hospodaření s nimi s objemem 57 mld. Eur a kapitole Udržitelného růstu ve výši 55 mld. Eur.

V rámci zemí Evropské unie došlo v roce 2008 k výraznému poklesu ekonomiky, který je, jak již bylo řečeno důsledkem globální hospodářské krize z roku 2008. Od roku 2008 dochází k deficitnímu hospodaření jednotlivých států, zvyšuje se míra veřejného zadlužení, a dochází k růstu nezaměstnanosti. Výrazný propad zaznamenala rozpočtová bilance jednotlivých členských států, která začala dosahovat záporných hodnot. Ze sledovaných zemí zaznamenalo nejvýraznější propad Španělsko, kde se rozpočtová bilance v roce 2008 pohybovala ještě v kladných hodnotách.

---

¹⁹ E15. *EU míří do recese. Krize z roku 2008 se ale opakovat nemá* [online]. E15 [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/eu-miri-do-recese-krize-z-roku-2008-se-ale-opakovat-nema-743424>.

4 Situace v problémových zemích

V oblasti hospodářského růstu, růstu deficitu a veřejného zadlužení a z těchto faktorů vyplývajícího růstu nezaměstnanosti jsou v současné době nejproblémovějšími státy Řecko, Španělsko, Irsko a Portugalsko, státy často označované zkratkou PIGS²⁰. Později byly tyto čtyři země rozšířeny o Itálii a zkratka byla rozšířena na PIIGS. Zdaleka nejvyšší zadlužení má krizí oslabené Řecko, kdy se zadlužení pohybuje okolo 160 % HDP a země se pohybuje na hranici státního bankrotu. V zápětí za Řeckem se nachází Itálie s veřejným dluhem 119,6 % HDP, Portugalsko, jehož míra zadlužení je 110,1 % HDP a Irsko s dluhem 104,9 % HDP. Zároveň také narostla míra zadlužení eurozóny i celé Evropské unie. Veřejné zadlužení Evropské unie jako celku se v minulém roce pohybovala na 82,2 procentech HDP a v případě eurozóny se veřejný dluh pohyboval na úrovni 87,4 procent HDP.

Tabulka č. 4.1 – Základní makroekonomické ukazatele vybraných zemí, rok 2010

	Řecko	Španělsko	Portugalsko	Itálie
HDP/obyv. (v tis. EUR)	20,4	23,8	15,1	25,6
Změna HDP (v %)	-4,5	0,2	1,3	1,3
Veřejný dluh (v % HDP)	142,8	60,1	82,8	119
Nezaměstnanost (v %)	12,5	20	10,8	8,7
Inflace (v %)	4,7	3	1,4	1,6

Zdroj: BUSINESSINFO. *Teritoriální informace-země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>; vlastní zpracování.

K výraznému poklesu ekonomiky došlo v rámci celé Evropské unie v roce 2008, kdy byla recese způsobená celosvětovou finanční krizí. Evropa míří do recese i v současné době, přesto by propad ekonomiky podle odhadů neměl být tak výrazný jako před třemi lety. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, v roce 2011 došlo k poklesu hrubého domácího produktu v rámci celé Evropské unie. Tabulka č. 4.1 srovnává hlavní makroekonomické ukazatele ve sledovaných zemích roce 2010.

4.1 Řecko

Řecko se v roce 1981 stalo desátým členem Evropského společenství. Žádost o vstup si podalo již v roce 1975, ale z důvodu nevyhovující ekonomické situace se vstup odložil. Vstup Řecka byl pro Evropské společenství poměrně zatěžující, problémem byl zejména

²⁰ Zkratku PIGS tvoří počáteční písmena anglických názvu Portugalska, Irska, Řecka a Španělska – Portugal, Island, Greece, Spain.

dlouhodobý rozpočtový deficit a vysoký veřejný dluh. Řecko tak patří od vstupu do Evropského společenství ke slabším a problémovějším státům s nízkou fiskální disciplínou. K silnějším oblastem řecké ekonomiky patří oblast cestovního ruchu a námořní dopravy.

Členem eurozóny se Řecko stalo v roce 2001. Vstup Řecka do eurozóny nebyl jednoduchý. Řecko mělo vstoupit do eurozóny již v roce 1999 na doporučení Rady ECOFIN, ale Rada EU vstup nedoporučila. Řecko jako jediný stát nesplnilo konvergenční kritéria, která jsou podmínkou vstupu do třetí fáze hospodářské a měnové unie a přijetí společní měny. Ekonomická situace v Řecku se za krátkou dobu změnila a v roce 2000 na zasedání Evropské rady bylo rozhodnuto, že Řecko konvergenční kritéria splňuje, až na celkovou výši veřejného dluhu, a od 1. ledna 2001 může vstoupit do eurozóny²¹.

4.1.1 Vývoj řecké ekonomiky

Hospodářský pokles Řecka má počátky v 80. letech 20. století, kdy se více než dvojnásob zvýšil podíl veřejného dluhu. Podobným tempem se zvyšoval i rozpočtový deficit. Po období ekonomického růstu v 60. a 70. letech 20. století přišlo období stagnace nebo mírného ekonomického růstu, kdy rozpočtový deficit dosahoval průměrné hodnoty 2,5 procent. Nastalo období hlubokého hospodářského poklesu, hodnota veřejného dluhu přesahovala 70 % HDP a brzo se přiblížila ke hranici 100 % HDP (*Matoušek, 2011*).

Od vstupu Řecka do eurozóny v roce 2001 vykazovalo Řecko hospodářský růst i přes výrazný rozpočtový deficit a vysokou míru veřejného zadlužení, která přesahovala hranici šedesáti procent HDP.

Tabulka č. 4.2 – Základní makroekonomické ukazatele Řecka

	2006	2007	2008	2009	2010
Růst HDP (v %)	3,5	4,0	-0,2	-3,2	-4,5
Nezaměstnanost (v %)	9,8	8,9	8,9	10,2	12,5
Inflace (v %)	3,3	2,9	4,2	1,2	4,7
Veřejný dluh (v % HDP)	106,1	105,4	110,3	127,1	142,8

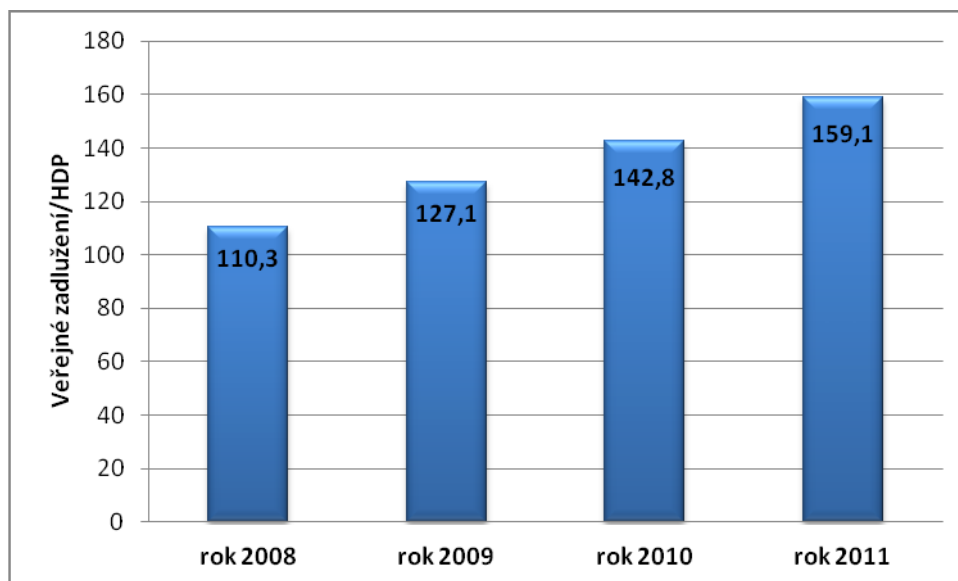
Zdroj: BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>; vlastní zpracování.

²¹ BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. 2009, [cit. 12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

Jak lze vidět v tabulce č. 4.2 do roku 2007 se meziroční růst hrubého domácího produktu pohyboval v kladných hodnotách, v průměru okolo 4 %. Veřejný dluh v roce 2007 přesáhl hranici 100 % HDP.

V roce 2008 došlo v důsledku vypuknutí celosvětové hospodářské krize k meziročnímu poklesu HDP, ačkoliv na počátku roku pokračoval ekonomický růst z předešlých let. Meziroční nárůst HDP v Řecku byl na začátku roku 2008 1,3 %. Hospodářský pokles nastal až v závěru roku 2008 a naplno se dopad globální krize projevil až v roce následujícím. Graf č. 4.1 ukazuje vývoj veřejného zadlužení Řecka od tohoto roku až po rok 2011. Paradoxně k pozdějšímu projevu důsledku globální hospodářské krize, bylo Řecko první zemí, která požádala o pomoc prostřednictvím záchranného balíčku. Podle původních odhadů se měla míra veřejného zadlužení výrazně přiblížit k alarmující hranici 100 % HDP. Skutečnost byla jiná, s poměrem 110,3 % HDP tuto hranici Řecko překročilo a v následujících letech se tento poměr prohluboval. Řecko se tak stalo po Itálii druhou zemí, která tuto hranici překročila.

Graf č. 4.1 - Vývoj veřejného zadlužení v Řecku (v % HDP)

Zdroj: BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3.2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>, vlastní zpracování.

Globální hospodářská krize, která ovlivnila ekonomiky ostatních zemí Evropské unie, se v Řecku projevila v roce 2009. Poprvé od roku 1993 nastal hospodářský pokles, kdy růstová dynamika měla poprvé záporné hodnoty. Meziroční změna HDP byla -2 %. V Řecku klesla průmyslová výroba, zpracovatelský průmysl, stavební výroba, tržby z cestovního ruchu

i maloobchodní obrát. Došlo také k výraznému zhoršení stavu veřejných financí. Přes opatření v podobě vládních reforem, která měla stabilizovat bankovní sektor a nastolit makroekonomickou stabilitu, prohloubila fiskální nerovnováhu země. Rozpočtový deficit nejednou překročil povolený limit a výrazně narostl. Předpoklad deficitu na rok 2009 byl 2 % HDP a postupně se zvyšoval na 3,7 % HDP a 6 % HDP. Ve výsledku se rozpočtový deficit vyšplhal na 15,4 % HDP.²²

Fiskální krize doprovázená hlubokou recesí v Řecku zcela vypukla v roce 2010. Z ekonomického hlediska to byl pro Řecko nadmíru obtížný rok. Záporné hodnoty růstové dynamiky HDP se neustále prohlubovaly a stejně jako v roce předešlém znovu poklesla i průmyslová výroba, zpracovatelský a stavební průmysl, tržby z cestovního ruchu i tržby z maloobchodního prodeje. Meziroční změna HDP byla v záporných hodnotách, -4,5 procent HDP. Zároveň se výrazně zvýšila míra nezaměstnanosti, kdy nezaměstnanost narostla z 9,5 % na 12,5 %. Propadlo se ratingové hodnocení Řeckých dluhopisů a úroková míra státních dluhopisů se dostala pod přijatelnou hranici. Státní pokladna se ocitla na hranici bankrotu, kde se pohybuje do dnešních dní. Ve spolupráci s Mezinárodním měnovým fondem se Evropská komise, Evropská centrální banka a členové eurozóny, z důvodu negativního dopadu, který by měl případný bankrot členské země eurozóny na stabilitu společné Evropské měny, rozhodla aktivovat podpůrný program. Tento program obsahoval úvěr v celkové výši 110 mld. EUR, který měl být Řecku postupně uvolňován během let 2010 – 2012.²³

V průběhu roku 2010 byla v Řecku přijata řada významných opatření a strukturálních reforem. Nejvýznamnějšími opatřeními bylo snížení platů ve veřejném sektoru o 15 % a pokles platových prostředků pro státní podniky o 30%, snížení důchodů o 10 %, snížení počtu zaměstnanců ve veřejném sektoru, snížení počtu škol, snížení sociálních výdajů, zvýšení spotřebních daní o 33 %, zvýšení sazeb DPH. Co se týče strukturálních reforem, byla zvýšena hranice odchodu do důchodu na 65 let a počtu odpracovaných let na 40, v rámci reformy trhu práce se snížily nároky na odstupné a odměny za práci přes čas, prodloužila se zkušební doba na 3-12 měsíců, v rámci boje proti daňovým únikům byl zvýšen počet kontrol a zároveň se zvýšily pokuty za daňové delikty. Byl snížen nejen počet úředníků v samosprávě, ale také počet úřadů a volených zastupitelů. V oblasti zdravotnictví došlo ke sloučení

---

²² BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

²³ BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

některých nemocnic a snížení průměrných nákladů a v neposlední řadě byla provedena restrukturalizace železniční dopravy a městské hromadné dopravy (Švábová, 2011).

Státní rozpočet byl nahrazen Programem ekonomické politiky. Tento program stanovil cíle vedoucí k důkladné fiskální stabilizaci. Hlavním cílem bylo snížení rozpočtového deficitu. Přesto, že se stanovený cíl nepodařilo zcela naplnit, rozpočtový deficit klesl, a stanovené hranici se přiblížil. Z 15,4 % HDP z roku 2009 klesl na 10,5 %.²⁴

Neméně náročný byl pro Řecko i rok 2011. Byl to rok ve znamení snahy o fiskální stabilitu a ekonomickou revitalizaci. Rozpočet stanovený na tento rok byl nejtvrdší od roku 1974. Změny v systému nastolené v předešlém roce se nesetkaly s popularitou u řecké veřejnosti. Navzdory protestům veřejnosti musela řecká vláda tyto dlouho odkládané a nepopulární reformy uskutečnit. Měly přinést zefektivnění veřejného sektoru a zlepšit podnikatelské klima. Problémem řecké ekonomiky je i nadále hluboká recese, která posiluje sociální napětí v zemi. Prohlubující se hospodářská krize, nárůst nezaměstnanosti, bankroty podniků, pokles kupní síly a sociálních jistot jsou příčiny rostoucího strachu a nejistoty obyvatel a nárůstu stávek a protestních akcí²⁵.

Cílem státního rozpočtu na rok 2011 bylo snížení rozpočtového deficitu na 7,6 % HDP. Přestože se deficit podařilo snížit, nepodařilo se tohoto cíle dosáhnout. Konečný předpoklad deficitu rozpočtu ke konci roku 2011 byl 8,5 % HDP.

Tabulka č. 4.3 - Předpokládaný vývoj základních makroekonomických ukazatelů Řecka do roku 2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
HDP (meziroční změna v %)	-4,5	-3,5	0,8	2,1	2,1	2,7
Inflace (v %)	4,7	2,9	1	1,1	1,1	0,9
Bilance veřejného sektoru (% HDP)	-10,5	-7,4	-5,9	-4,4	-2,5	-1,1
Veřejný dluh (% HDP)	142,8	157,7	166,3	167	164	159,3

Zdroj: BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>; vlastní zpracování.

²⁴ BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

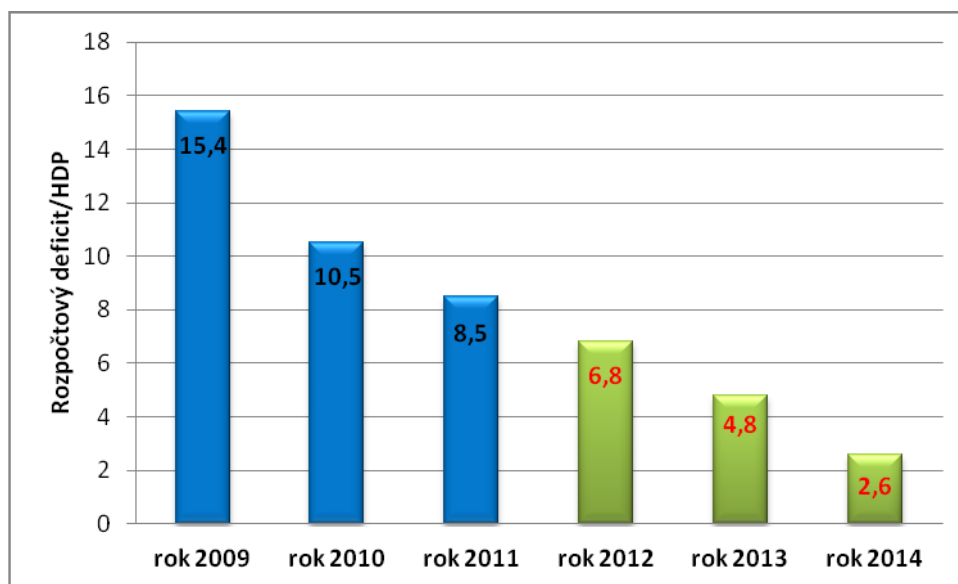
²⁵ BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

V roce 2012 by mělo podle předpovědí dojít k mírnému nárůstu HDP a to o 0,8 %. Přesto bude Řecko i nadále poznamenáno hlubokou recesí a fiskální krizí, nárůstem nezaměstnanosti a sociálního napětí.

Řecko slíbilo snížení rozpočtového deficitu v letech 2011 až 2015 pod hranici 3 % HDP, navrácení se k základním rozpočtovým přebytkům a snižování enormního veřejného dluhu, což znázorňuje tabulka č. 4.3. Pro dosažení těchto cílů byla vymezena opatření v rámci Střednědobého rámce na období 2011-2015, který byl zpracovaný ve spolupráci s Evropskou komisí, Evropskou centrální bankou a Mezinárodním měnovým fondem. V tomto období by mělo být dosaženo úspory veřejných prostředků v celkové výši 28 mld. eur, výnosy z rozsáhlých privatizací by do státní pokladny měly přinést 50 mld. eur.

K řadě nepopulárních reforem, které by měly zvýšit konkurenceschopnost státu, byla potřeba zavést další úsporná opatření, škrty výdajů na mzdy a důchody, na školství a zdravotnictví, mimořádné odvody, zvyšování přímých i nepřímých daní, rozsáhlé privatizace apod., se kterými nesouhlasí nejen veřejnost ale i opozice a poslanci vládního poslaneckého klubu.²⁶

Graf č. 4.2 - Rozpočtový deficit Řecka, cíle stanovené v červenci 2011 (v % HDP)

Zdroj: E15. *Mise věřitelů v Řecku nekončí. Euro se propadá* [online] E15 [10. 3. 2012]. Dostupné z: <http://file.mf.cz/403/2-01-24-E15-0410.pdf>; vlastní zpracování.

Jak je patrné z grafu č. 4.2 rozpočtový deficit Řecka by se měl, alespoň podle stanovených cílů, posupně snižovat. V roce 2009 byl rozpočtový deficit 15,4 % HDP a do

²⁶ BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.

roku 2014 by měl klesnout na 2,6 % HDP. I přes klesající tendenci deficitu se stanovené cíle prozatím nedaří plnit. Na rok 2011 byl stanoven cíl 7,4 % HDP, poté se tato úroveň zvýšila na 7,6 % HDP a podle předběžných výsledků z října roku 2011 se měl konečný deficit pohybovat okolo 8,5 % hrubého domácího produktu. Na letošní rok byla výše rozpočtového deficitu Řecka původně stanovena úroveň 5,4 procent hrubého domácího produktu. Stejně jako v minulém roce se ale výše plánovaného deficitu přehodnotila, a došlo k navýšení na 6,5 % HDP, a zatím poslední změna byla na výši 6,8 % HDP.

Hodnota veřejného dluhu se zvýšila od roku 2000 do roku 2010 o 133%, z 140 971 mil. EUR na 328 588 mil. EUR.

Cílem Řecké ekonomiky je snížení veřejného zadlužení do roku 2020 ze současných 160 % hrubého domácího produktu, na 102, 5 % HDP. Avšak neplnění plánovaných deficitů, a neustálé zvyšování plánované úrovně rozpočtového deficitu vyvolává obavy ze schopnosti tento cíl splnit. Snížení veřejného dluhu je jednou z podmínek, na které stojí druhý záchranný balík. Dalšími podmínkami jsou například poměrně drastické škrtky, či reforma výběru daní.

4.2 Španělsko

Španělsko, oficiálně Španělské království, se stalo členem Evropského společenství v roce 1986 po podání druhé přihlášky. První přihláška byla Španělskem podána v roce 1962. Hlavním důvodem zamítnutí byl autoritativní režim, který v té době ve Španělsku panoval, a který padl až v roce 1975. Členem eurozóny se Španělsko stalo v roce 1999 a španělskou pesetu nahradilo eurem k 1. lednu 2002.

4.2.1 Vývoj španělské ekonomiky

Z ekonomického hlediska patřilo Španělsko donedávna k zemím s nejvíce rostoucí ekonomikou v západní Evropě. Situace se zhoršila až v roce 2010. Španělsko se stalo jednou z dalších členských zemí eurozóny, která je podobně jako Řecko ohrožená dluhovou krizí. Rozpočtový deficit a veřejný dluh Španělska sice nedosahují řecké úrovně, přesto hrozí dlouhodobé zastavení ekonomického růstu a tím by se nedařilo snižování deficitů a dluhů na plánovanou úroveň. Podle předpovědí z roku 2011 jsou vyhlídky ekonomického růstu neuspokojivé. Důvodem je ztráta konkurenceschopnosti v předešlých letech a slabá ekonomika podkopávající rozpočtové příjmy. Následným snižováním výdajů vzniká „spirála“

v níž se španělská ekonomika potápí.²⁷ V tabulce č. 4.4 je znázorněn vývoj základních makroekonomických ukazatelů Španělska a jejich vývoj mezi lety 2006 a 2010.

Tabulka č. 4.4 - Základní makroekonomické ukazatele Španělska

	2006	2007	2008	2009	2010
Růst HDP (v %)	3,9	3,6	0,9	-3,7	0,2
Nezaměstnanost (v %)	8,5	8,9	11,3	18	20
Inflace (v %)	3,5	2,8	4,1	-0,3	3
Veřejný dluh (v % HDP)	39,8	36,2	39,8	55,2	60,1

Zdroj: BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>; vlastní zpracování.

Před vstupem do Evropského společenství se španělská ekonomika vyznačovala zpomalením ekonomického růstu a nárůstem veřejného zadlužení. Deficit rozpočtu se pohyboval okolo 3 % HDP. Ekonomika začala růst po roce 1996, kdy tempo růstu ekonomiky přesahovalo čtyři procentní body a došlo také ke snížení veřejného dluhu. Dokonce poprvé po sedmi letech splnilo kritérium pro vstup do třetí fáze HMU, kritérium veřejného dluhu (*Matoušek, 2011*).

V letech 2001 až 2005 pokračoval nadprůměrný ekonomický růst, který přesahoval průměr Evropské unie. V roce 2001 španělská ekonomika rostla o 2,8 %, po předcházejících čtyřech letech, kdy se růst ekonomiky pohyboval okolo 4 % (Ministerio de economía, 2002). V roce 2005 španělská vláda přiznala neudržitelnost ekonomického modelu založeného na domácí spotřebě a investičních celcích zejména ve stavebnictví. Navzdory růstu HDP (3,4 %) zůstávala problémem záporná obchodní bilance (-1,8 %).²⁸

Na konci roku 2006 vykazoval státní rozpočet přebytek 1,83 % HDP a celkový dluh veřejných financí se dostal pod 40 % HDP, což byla nejnižší míra veřejného zadlužení za posledních dvacet let.²⁹

V roce 2007 došlo k poklesu konkurenceschopnosti španělských výrobců, což mělo za následek pokles exportu. Došlo ke zpomalení hospodářského vývoje, zejména díky poklesu stavební výroby. Pokles stavební výroby ovlivnil nepříznivý vývoj na finančních trzích a růst

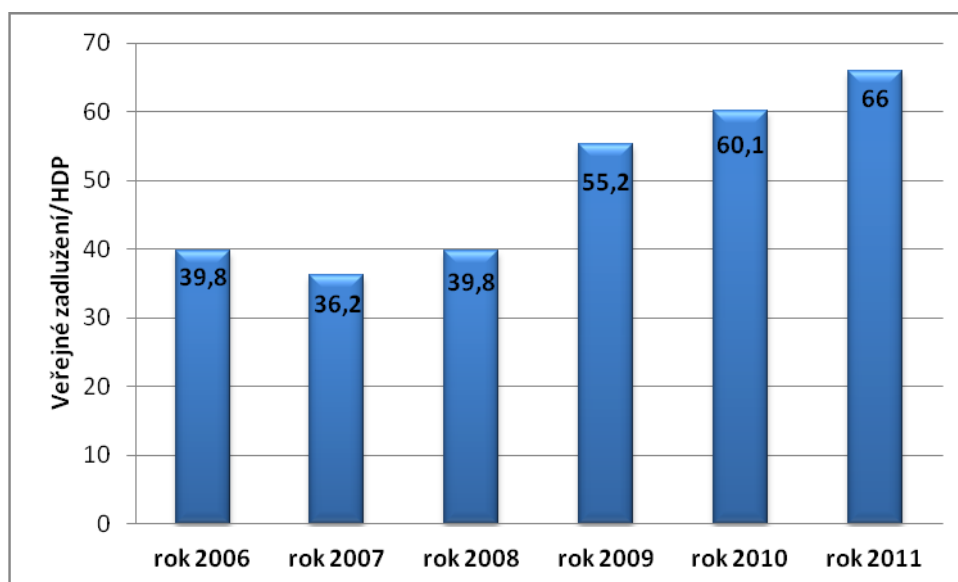
²⁷ FINANCE. *Španělská ekonomika loni mírně klesla, poprvé horší než eurozóna* [online]. Finance [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/298685-spanelska-ekonomika-loni-mirne-klesla-poprve-horsi-nez-eurozona/>.

²⁸ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

²⁹ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

cen energetických surovin. Jelikož stavebnictví patřilo k významným odvětvím španělské ekonomiky, byl tento pokles významný. Jak uvádí *Matoušek (2011)*, od roku 2000 bylo ve Španělsku postaveno více bytů než v Německu, Velké Británii a Francii dohromady. Zároveň hospodářský růst ovlivňovalo negativní saldo běžného účtu. Na konci tohoto roku dosáhlo Španělsko deficitu 105,9 mld. EUR a míra inflace se v roce 2007 vyšplhala na 4,2 %, nejvyšší úroveň inflace za posledních dvanáct let. Schodek obchodní bilance byl bezmála 99 mld. EUR. Došlo i ke zpomalení vývoje cestovního ruchu a zastavení příjmů plynoucích z tohoto důležitého odvětví španělské ekonomiky. Přes nepříznivý vývoj ekonomické situace rozpočet na konci období vykazoval přebytek ve výši 23,368 mld. EUR, což bylo 2,23 % HDP. Počet nezaměstnaných se zvýšil ke konci roku 2007 na 2,1 milionu.³⁰

Graf č. 4.3 - Vývoj veřejného zadlužení ve Španělsku (v % HDP)

Zdroj: BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>; vlastní zpracování.

V důsledku celosvětové hospodářské krize v roce 2008 očekávalo výrazné zpomalení ekonomického růstu. Realita byla mnohem horší než očekávání. Původní úroveň hospodářského růstu stanovená vládou byla na úrovni 3,1 %, a postupně se snižovala na 2,5 %, 1,6 % a na konci období to bylo 0,9 %. Výrazným ekonomickým problémem byl nárůst nezaměstnanosti na 14 %, tedy přes 3 miliony nezaměstnaných. V rámci krizových úsporných opatření byla výrazně zpřísněna úvěrová kritéria. Rozpočtový deficit se v tomto

³⁰ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

roce zvýšil o více než pět procentních bodů, a tak se rozpočtový přebytek předešlého roku přeměnil na rozpočtový deficit.³¹

Naplnlo se dopady globální krize projevily, podobně jako v Řecku, v roce 2009 což lze vidět v grafu č. 4.3, který znázorňuje vývoj veřejného dluhu Španělska a zaznamenává propad veřejného dluhu právě v roce 2009. Zaměstnanost se zvýšila na vysokých 18 procent, nezaměstnaných bylo více než 4 milióny ekonomicky aktivního obyvatelstva, což představovalo poměrně závažný problém. Hrubý domácí produkt v tomto roce klesl o 3,6 %, přesto tento pokles nepřevyšoval průměr Evropské unie. Průmyslová výroba klesla o 16,2 %, stavební výroba o 22,2 %, vývoz o 15,9 % a dovoz o 26,2 %. Deficit státního rozpočtu se prohloubil na -11,4 % a míra veřejného zadlužení stoupla na 55 % HDP. Prohloubení deficitu a dluhu měly na svědomí vládní podpory, které měly za úkol zmírnit sociální dopady hospodářské krize.³²

V roce 2010 se podařilo snížit schodek veřejných financí na 9,2 % HDP. Tento pokles ovlivnily klesající výdaje státu, který hospodařil se schodkem 5,1 % HDP. Deficit státního rozpočtu tak v roce 2010 dosahoval 53,4 miliónů EUR, oproti 99,7 miliónům v roce 2009. Nejzávažnějšími problémy španělské ekonomiky byla nezaměstnanost, která byla nejvyšší v Evropské unii, nízká konkurenceschopnost podnikové sféry, hluboký pokles průmyslu, především automobilového a stavebnictví, vysoký schodek veřejných financí a propad veřejných investic.³³

V roce 2011 byl růst španělské ekonomiky velmi pomalý a pohyboval se okolo 1,3 % HDP a ani v následujících letech by se podle předpokladů situace zlepšit neměla. Růst ekonomiky by měl být přinejmenším pomalý a neměl by přesáhnout 2 % HDP. Inflace v roce 2011 dosahovala 3,3% meziročního růstu.

Prognózy, zejména v oblasti zaměstnanosti, nejsou příliš pozitivní. Míra nezaměstnanosti by se měla v nejbližších letech nadále pohybovat okolo 20 %. Podobně jako v Řecku i zde vláda přijala několik opatření, která by měla zlepšit nedobrou ekonomickou situaci. Mezi nejdůležitější patří důchodová reforma a zvýšení věku odchodu do důchodu na 67 let, reforma pracovního trhu, podpora inovací a vzdělávání, podpora vytváření pracovních

---

³¹ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

³² BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

³³ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

míst, boj s šedou ekonomikou, boj s korupcí a změny struktury bankovního a finančního sektoru.³⁴

4.3 Portugalsko

Portugalsko, oficiálně Portugalská republika, vstoupilo do Evropského společenství v roce 1986 společně se Španělskem. Se Španělskem má společný nejen rok vstupu do Evropského společenství, ale také předchozí autoritativní režim, který byl svržen v roce 1974. Do eurozóny pak vstoupilo v roce 1999. Vstupem do Evropské unie dosáhl stát výrazného rozmachu dříve stagnujícího hospodářství.

Portugalsko se řadí k zemím s méně výkonnou ekonomikou a zároveň nižší životní úrovni obyvatel, spolu s Řeckem, Španělskem, Irskem a Itálií. Portugalsko není výjimkou, a v posledních letech se také v této zemi projevuje zdoluhavá ekonomická krize. V současné době je Portugalsko třetí zemí, která požádala o pomoc ze záchranného balíčku z eurozóny. Před vstupem do eurozóny činil hrubý domácí produkt na hlavu 55 % průměru Evropské unie. V současné době je tato úroveň 80 %. Vývoj portugalské ekonomiky a základních makroekonomických ukazatelů je znázorněn v tabulce č. 4.5.

Vstup do Evropského společenství znamenal pro Portugalsko výrazné ekonomické změny. Finanční podpory ze strukturálních fondů byly především využity na uhrazení investičních projektů a programů, které byly specializovány na podporu rozvoje infrastruktury, zdokonalení průmyslové výstavby a modernizaci zemědělství a rybolovu.³⁵

4.3.1 Vývoj portugalské ekonomiky

Tabulka č. 4.5 - Základní makroekonomické ukazatele Portugalska

	2006	2007	2008	2009	2010
Růst HDP (v %)	1,3	1,4	1,7	-2,58	1,3
Nezaměstnanost (v %)	7,7	8	7,6	9,4	10,8
Inflace (v %)	3	2,3	2,4	0,3	1,4
Veřejný dluh (v % HDP)	63,9	62,7	65,3	76,1	82,8

Zdroj: BUSINESSINFO. *Portugalsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/portugalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000793/>; vlastní zpracování.

³⁴ BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.

³⁵ BUSINESSINFO. *Portugalsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/portugalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000793/>.

Deficit veřejných financí v roce 2001 dosahoval 4,1 % hrubého domácího produktu a vládní dluh se v tomto roce vyšplhal na 59 % HDP. Nárůst rozpočtového deficitu a veřejného dluhu byl způsobem pokrokem v oblasti životního prostředí, veřejných kontaktů a v oblasti hospodářské soutěže, který napomohl k prezentaci kvalitních projektů a programů podporovaných ze strukturálních fondů a kohezního fondu.³⁶

Vývoj makroekonomických ukazatelů byl do vypuknutí krize poměrně vyrovnaný. V období mezi lety 2006 až 2008 se vláda snažila o realizaci úsporných opatření s cílem především zamezit nepříznivým trendům v ekonomice, proto byly státní rozpočty na straně výdajů stále úspornější. Růst HDP se pohyboval v rozmezí 1,3 % a 1,4 %. Ani vývoj veřejného dluhu nebyl v tomto období nijak dramatický, spodní hranice byla 63,9 procent HDP a v roce 2008 dosáhl 65,3 procent HDP. Podařilo se srazit deficit státního rozpočtu z 6,8 % dokonce pod požadovaný limit.

Ekonomický pokles nastal v roce 2009 o 2,6 %. Dluh veřejných financí narostl na 76,1 procent HDP. Výrazněji se zvýšila nezaměstnanost, jako klasický důsledek ekonomické krize.

V roce 2010 portugalská ekonomika vykazovala růst 1,3 %. Problémem zůstávala rostoucí míra nezaměstnanosti, která v roce 2010 byla 10,8 procent a i nadále měla růst. Veřejný dluh se v tomto roce nacházel na úrovni 82,8 % HDP. Rok 2010 byl ve znamení přetrvávající hospodářské krize. Vláda se snažila změnit záporný vývoj veřejných financí a podpořit mezinárodní kredibilitu země pomocí Plánu stability a růstu. Hlavními úkoly bylo omezení veřejných investic, zmrazení platů zaměstnanců veřejného sektoru, zavedení stropů pro finanční bonusy a omezení dávek sociální pomoci. Dále se jednalo o vyšší zdanění vysokých příjmových skupin, zdanění burzovních zisků a privatizaci státních podniků.³⁷

Na začátku roku 2011 se vláda pokusila prosadit úsporná opatření, která měla mít podobu snížení platů zaměstnanců státní správy nebo zvýšení daní. Tato opatření se nesetkala s úspěchem a tak Portugalsko požádalo o pomoc ze záchranného balíčku. Podle předpokladů by v tomto roce měla ekonomika mírně růst, ale veřejný dluh by se měl zvyšovat, podle odhadů, až na 92,4 % HDP (*Matoušek, 2011*).

---

³⁶ BUSINESSINFO. *Portugalsko: ekonomická charakteristika země* [online] Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/portugalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000793/>.

³⁷ BUSINESSINFO. *Portugalsko: ekonomická charakteristika země* [online] Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/portugalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000793/>.

4.4 Itálie

Itálie patří mezi šest zakládajících zemí Evropského společenství v roce 1952, a zároveň patří k prvním jedenácti zemím, které v roce 1999 vstoupily do třetí fáze Hospodářské a měnové unie. Itálie se řadí mezi průmyslově vyspělé země skupiny G-8³⁸ a v roce 2010 byla sedmou největší ekonomikou světa a čtvrtou největší v Evropské unii. Přes tyto fakta se Itálie potýká s dlouholetým problémem vysokého veřejného zadlužení a zařadila se mezi země, které jsou označovány zkratkou PIIGS, tedy nejproblémovější státy Evropské unie. Itálie je průmyslově zemědělský stát. Významným odvětvím italského hospodářství je cestovní ruch.

Základní makroekonomické ukazatele Itálie a jejich vývoj mezi lety 2006 až 2010 lze vidět v tabulce č. 4.6. V této tabulce lze také vidět vývoj veřejného zadlužení. Itálie se potýká s dluhem přesahujícím hranici 100 % HDP delší časové období. Podle údajů z roku 2011 je po Řecku druhou zemí s nejvyšší mírou veřejného zadlužení, přestože růstová dynamika veřejného dluhu není zvlášť vysoká. V současné době je velikost veřejného dluhu Itálie 119,6 % HDP. Podle předběžných odhadů by ani v následujících letech neměl veřejný dluh výrazněji narůstat. Mírně by se měl zvýšit v letošním roce, v příštím by mělo dojít k poklesu na 118,0 % HDP.

Tabulka č. 4.6 - Základní makroekonomické ukazatele Itálie

	2006	2007	2008	2009	2010
Růst HDP (v %)	2,0	1,5	-1,3	-5,0	1,3
Nezaměstnanost (v %)	6,1	6,0	6,7	8,5	8,7
Inflace (v %)	2,1	2,9	3,3	0,8	1,6
Veřejný dluh (v % HDP)	106,8	104,0	105,7	115,8	119,0

Zdroj: BUSINESSINFO. *Itálie: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000683/>; vlastní zpracování.

Díky úsporným vládním opatřením se v roce 2010 snížil schodek státního rozpočtu na 4,6 % HDP z 5,4 % HDP z předchozího roku, kdy deficit rozpočtu narostl v důsledku celosvětové hospodářské krize. Itálie má stabilní bankovní systém, díky kterému umožňuje postupnou konsolidaci veřejných financí. Na rozdíl od jiných zemí Evropské unie má Itálie nižší rozpočtový deficit, nízkou míru zadlužení soukromého sektoru a relativně dobrou

³⁸ G-8 je sdružení osmi nejvyspělejších ekonomik světa, patří mezi ně Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Spojené království, USA a Rusko. Tyto státy představují dohromady 65% světové ekonomiky.

odolnost vůči bankovní krizi.³⁹

Nejvýraznější pokles hrubého domácího produktu nastal v roce 2009 (- 5,0 %), v následujícím roce už ekonomika vykazovala růst 1,3 % a podle předpokladu by HDP mělo růst i v následujících letech. Míra nezaměstnanosti se mezi lety 2006 a 2011 pohybovala mezi 6 – 9 %, od roku 2009 se drží na 8,5 %, nárůst je jen mírný. Deficit veřejných rozpočtů v roce 2010 byl 4,6 % HDP. Do roku 2013 by se měl snížit na 0,1 procent HDP.

Jak uvádí *Palaščáková (2011)*, v listopadu předešlého roku byl v Itálii schválen balík opatření, který by měl pomoci snížit míru veřejného dluhu a podpořit ekonomický růst. Jedná se o výdajové škrty a zvyšování daní, které by měly být cestou k dosažení vyrovnaného rozpočtu do roku 2014. Mezi významná opatření, která by měla italská vláda zavést, patří například privatizace státních nemovitostí, výnosy by měly směřovat ke krytí veřejného dluhu. Dalším opatřením by mělo být snížení finančních prostředků do vzdělávání či zdravotnictví, dočasné zmrazení příjmů zaměstnanců veřejného sektoru, zpřísnění kontroly daňových úniků, a v neposlední řadě také zvýšení daně z přidané hodnoty z 20 % na 21 %.

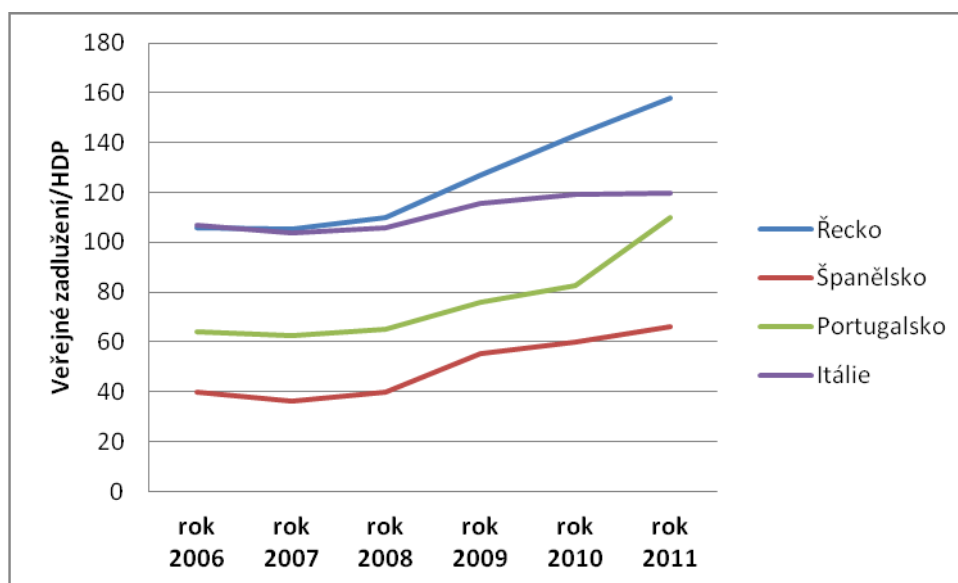
4.5 Komparace veřejného zadlužení vybraných zemí

Dluhová krize ohrožuje finanční stabilitu Evropské unie a má negativní dopady na ekonomiku všech členských států. Na grafu č. 4.4 je znázorněna rostoucí tendence veřejného zadlužení všech čtyř vybraných zemí, kterými jsem se v této kapitole zabývala. Jak již bylo řečeno, nejvyšší míru veřejného zadlužení má Řecko, kde se veřejný dluh v současné době pohybuje těsně pod hranicí 160 % HDP. Následuje ho s mírou veřejného zadlužení 119 % HDP Itálie. K Itálii se poměrně rychlou cestou přibližuje Portugalsko, jehož míra veřejného dluhu byla v roce 2011 110, 1 % HDP. Nejnižší úroveň veřejného dluhu z těchto čtyř vybraných zemí má Španělsko. V roce 2011 to bylo 66 % HDP. Do roku 2008 byl růst veřejného dluhu ve všech těchto zemích mírnější, po vypuknutí celosvětové hospodářské krize nastal strmější růst ve všech čtyřech státech. Přesto se změny ve výši veřejného dluhu liší. V Itálii po roce 2008 sice růst veřejného dluhu sice nastal, nebyl ale dramatičtější oproti růstu v předešlých letech. Naproti tomu v Portugalsku nastal růst veřejného zadlužení velmi výrazný, především tedy až v roce 2010.

---

³⁹ BUSINESSINFO. *Itálie: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000683/>.

Graf č. 4.4 Srovnání míry veřejného zadlužení ve vybraných zemích (v % HDP)

Zdroj: vlastní zpracování.

Nejohroženější a nejdiskutovanější zemí v rámci problematiky ekonomické situace je Řecko. Jak uvádí *Záruba (2012)*, otázka, která se nad Řeckem vznáší již třetím rokem je, zda Řecko zvládne nepříznivou situaci vyvolanou celosvětovou hospodářskou krizí. Řecko se neobejde bez finanční pomoci poskytované zeměmi eurozóny, Evropskou komisí a Mezinárodním měnovým fondem. Rozhodující by měl být začátek letošního roku. Jsou dvě varianty, buď Řecká ekonomika začne růst, nebo Řecko zbankrotuje.

4.6 Shrnutí

V této kapitole jsem se věnovala ekonomické situaci čtyř vybraných problémových členských zemí Evropské unie, a to Řeckem, Španělskem, Portugalskem a Itálií. Jedná se o země, které jsou často označovány zkratkou PIIGS. Tato zkratka zahrnuje kromě čtyř jmenovaných států také Irsko.

V rámci této kapitoly srovnávám ekonomickou situaci před a po vypuknutí hospodářské krize, především vlivu krize na výši veřejného zadlužení v jednotlivých zemích. Popisuji také přijatá úsporná opatření jednotlivých zemí, která by měla vést zlepšení neuspokojivé ekonomické situace. Ve všech čtyřech státech se po vypuknutí ekonomické krize v roce 2008 zhoršila ekonomická situace a došlo k navýšení míry veřejného zadlužení. Nejdramatičtější nárůst byl v Portugalsku a Řecku, naopak nejmenší v Itálii.

V první části kapitoly se zabývám Řeckem a vývojem řecké ekonomiky od roku 2001. Řecko je v současné době nejproblémovější zemí Evropské unie a nachází se před hranicí

státního bankrotu. Veřejný dluh se pohybuje okolo 160 % HDP a situace se nelepší. Přestože se daří snižovat rozpočtový deficit, nedaří se splňovat stanovené cíle. Druhou popisovanou zemí je Španělsko. Veřejný dluh Španělska je 66,0 % HDP. Ačkoliv míra veřejného dluhu není tak vysoká jako v Řecku, patří také ke slabším zemím Evropské unie. Velkým problémem Španělska je nezaměstnanost, která se pohybuje okolo 20 % HDP a ani v následujících letech by neměla klesat. Další sledovanou zemí v této kapitole je Portugalsko. Výše veřejného zadlužení Portugalska je okolo 83 % HDP. Poslední sledovanou zemí je Itálie. Itálie se řadí mezi osm nejvyspělejších ekonomik světa, přesto i tato země řeší problém vysokého veřejného zadlužení, který dlouhodobě přesahuje hranici 100 % HDP. Stejně jako předešlé země přijala Itálie nejedno úsporné opatření, na jehož základě by měla do roku 2014 dosáhnout vyrovnaného rozpočtu.

5 Závěr

V dlouhém časovém období znamená fiskální nerovnováha růst míry veřejného zadlužení, což se může stát pro ekonomiku daného státu závažným problémem, který může zemi dovést až na hranici samotného bankrotu. Veřejné zadlužení je následkem deficitu státního rozpočtu, který se projevuje v krátkém období a ještě nemusí znamenat problém. Celosvětová hospodářská krize se v evropských zemích projevila recesí. Došlo k nárůstu deficitů státních rozpočtů, růstu inflace, míry nezaměstnanosti a samozřejmě i k výraznému zvýšení míry veřejného zadlužení. Hospodářská krize se nejdramatičtěji projevila v Řecku, ale i ve Španělsku, Portugalsku a Itálii.

Cílem bakalářské práce bylo zhodnocení vývoje veřejného zadlužení v posledních letech a změn po vypuknutí celosvětové hospodářské krize ve vybraných členských státech Evropské unie, a to v Řecku, Španělsku, Portugalsku a Itálii.

Jak již bylo řečeno v úvodu, práce je členěna do pěti kapitol. Ve druhé kapitole jsem se zabývala teoretickým vymezením fiskální politiky. V rámci této kapitoly jsem popsala funkce, cíle, nástroje a typy fiskální politiky. Druhá část kapitoly je zaměřena na státní rozpočet, jeho příjmy a výdaje, a teoretické vymezení problematiky veřejného dluhu a rozpočtového deficitu. Třetí kapitola popisuje genezi Evropské unie, rozpočet EU, finanční perspektivu na období 2007 až 2013, a v neposlední řadě také míru veřejného zadlužení v zemích Evropské unie. Ve čtvrté kapitole jsem se zabývala ekonomickou situací ve výše zmíněných problémových zemích Evropské unie v posledních letech, především tedy mírou veřejného zadlužení.

Přestože se Řecko potýká s ekonomickou nestabilitou prakticky od počátku vstupu do Evropského společenství a patří k problémovým zemím, s nízkou fiskální disciplínou, po vypuknutí hospodářské krize v roce 2008 došlo ke zvýšení veřejného dluhu ze 110 % HDP na téměř 160 % HDP. Řecko se stalo zemí s nejvyšším veřejným dluhem ze všech členských států Evropské unie a zemí závislou na finanční pomoci členských států eurozóny, Mezinárodního měnového fondu a Evropské komise. Napříč tomu, že Řecko přijalo řadu velmi nepopulárních opatření a reforem, například snížení platů ve veřejném sektoru, snížení důchodů, sociálních výdajů, zvýšení spotřebních daní, sazeb daní z přidané hodnoty, atd., která by měla vést ke snížení rozpočtového deficitu a následného snížení veřejného dluhu, nedaří se tyto plány plnit a dostávat se na plánovanou úroveň rozpočtového deficitu.

Španělsko je zemí, kterou především zatěžuje dramatická nezaměstnanost pohybující se v současnosti okolo 20 %. Od roku 2008 se zvýšila nezaměstnanost téměř dvojnásobně.

Španělsko donedávna patřilo k zemím s rostoucí ekonomikou, a míra veřejného dluhu se mezi lety 2007 a 2008 dokonce snížila, po vypuknutí hospodářské krize došlo i v této zemi k růstu míry veřejného zadlužení. Míra veřejného dluhu se v roce 2010 dostala přes hranici 60 % HDP. Podobně jako Řecko, i Španělsko přijalo řadu reforem, která by měla vést ke zlepšení ekonomické situace. Jedná se například o důchodovou reformu, reformu pracovního trhu, podporu vytváření nových pracovních míst nebo boj s šedou ekonomikou, korupcí. Prognózy, zejména v oblasti nezaměstnanosti, nejsou obzvlášť pozitivní. Míra nezaměstnanosti by se i nadále měla pohybovat okolo 20 %.

Další zemí, která patří mezi slabší články Evropské unie, je Portugalsko. Portugalsko se stalo třetí zemí, která zažádala o finanční pomoc prostřednictvím záchranného balíčku. Přestože ani Portugalsko není zemí, která by dosahovala stejně dramatického veřejného dluhu jako Řecko, došlo i v této zemi důsledkem krize k nárůstu tohoto ukazatele. Také Portugalsko se snažilo o prosazení úsporných opatření, která by měla vést ke zlepšení ekonomické situace země. Tato opatření, například snížení platů zaměstnanců státní správy nebo zvýšení daní, se nesečkala s úspěchem. Následkem byla žádost Portugalska o pomoc poskytovanou Mezinárodním měnovým fondem, Evropskou komisí a členskými státy eurozóny.

Poslední sledovanou zemí v této práci byla Itálie, která se ve srovnání s předcházejícími zeměmi liší především tím, že se nejedná o zemi ekonomicky slabou, nýbrž se řadí mezi nejvyspělejší ekonomiky světa a patří do skupiny G-8. Přesto i tato země bojuje s vysokým veřejným dluhem, který se dlouhodobě pohybuje nad alarmující hranicí 100 % HDP. Hospodářská krize z roku 2008 se projevila i na Italské ekonomice, kdy došlo k výraznějšímu poklesu hrubého domácího produktu., avšak v následujícím roce 2009 již došlo k opětovnému oživení národního hospodářství, a ekonomika začala vykazovat růst. Přestože veřejný dluh má rostoucí tendenci, nedošlo po roce 2008 k tak dramatickému zhoršení tohoto ukazatele jako v předchozích zemích. Napříč tomu je Itálie druhou zemí s nejvyšší mírou veřejného zadlužení, hned za Řeckem. V listopadu roku 2011 byla i v Itálii schválena opatření, která by měla vést ke snížení veřejného dluhu a podpoře ekonomického růstu. Jedná se například o snížení státních výdajů, zvyšování daní, snížení finančních prostředků do vzdělávání či zdravotnictví nebo dočasné zmrazení příjmů zaměstnanců státní správy.

Seznam literatury

Monografie

1. BALDWIN, Richard a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, a.s. 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
2. DVOŘÁK, Petr. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha: C. H. Beck, 2008. 343 s. ISBN 978-80-7400-075-1.
3. FALATHOVÁ, Alena. *Reforma rozpočtu Evropské unie a finanční rámec po roce 2013*. Praha: Evropské hodnoty o.s., 2009. 53 s. ISBN 978-80-904158-5-0.
4. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ, a kol. *Veřejné finance*. Praha: ASPI, 2007. 364 s. ISBN 978-80-7357-301-0.
5. HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ, a kol. *Veřejné finance*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0.
6. HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 696 s. ISBN 978-80-7400-006-5.
7. JUREČKA, Václav a Ivana JÁNOŠÍKOVÁ. *Makroekonomie*. VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2007. 312 s. ISBN 978-80-248-0530-6.
8. KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika*. Ostrava: SOKRATES, 2003. ISBN 80-86572-04-8.
9. KLÍMA, Jan. *Makroekonomie*. Praha: Alfa Publishing, 2006. 144 s. ISBN 80-86851-27-3.
10. KÖNIG, Petr.; a kol. *Rozpočet a politiky Evropské unie: příležitost pro změnu*. 2. aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 630 s. ISBN 978-80-7400-011-9.
11. MINISTERIO DE ECONOMÍA. *The spanish economy: recent Developments and Prospects*. Madrid: Centro Publicaciones y Documentación del Ministerio de Economía, 2002, 13 s.
12. ONDRČKA, Pavel. *Rozšíření základů makroekonomické teorie*. 2.vyd. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. 337 s. ISBN 80-7318-449-4.

13. PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. Praha: ASPI, a.s., 2005. 528 s. ISBN 80-7357-049-1.
14. TULEJA, Pavel; MAJEROVÁ, Ingrid a Pavel NEZVAL. *Základy Makroekonomie*. Brno: Computer Press, a.s. 2006. 311 s. ISBN 80-251-0952.
15. VLČEK, Josef a kol. *Ekonomie a ekonomika*. Praha: ASPI Publishing, s.r.o., 2003. 512 s. ISBN 80-86395-46-4.

Bakalářské práce

16. MATOUŠEK, Tomáš. *Analýza veřejného zadlužení členských států Evropské unie*. Ostrava, 2011. Bakalářská práce. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Katedra Evropské integrace.
17. ŠVÁBOVÁ, Jitka. *Veřejný dluh v České republice a Řecku*. Brno, 2011. Bakalářská práce. Masarykova Univerzita, Brno. Katedra finančního práva a národního hospodářství.

Elektronické zdroje

18. BUSINESSINFO. *Vývoj a krátkodobý výhled rozpočtové bilance a veřejného dluhu* [online]. Businessinfo [20. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/podnikatelske-prostredi/vyhled-rozpocetove-bilance-verejny-dluh/1000520/54119>.
19. BUSINESSINFO. *Řecko-ekonomická charakteristika* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z : <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/recko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000795/>.
20. BUSINESSINFO. *Španělsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000541/>.
21. BUSINESSINFO. *Portugalsko: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/portugalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000793/>.

22. BUSINESSINFO. *Itálie: ekonomická charakteristika země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/italie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000683/>.
23. BUSINESSINFO. *Teritoriální informace-země* [online]. Businessinfo [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>.
24. ČESKÁ SPOŘITELNA. *Vývoj státních dluhů v EU* [online]. CSAS [cit. 19. 3. 2012]. Dostupné z : <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/vyvoj-statnich-dluhu-v-eu-d00014488>.
25. EUROSKOP. *Měnová politika* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/674/sekce/menova-politika/>.
26. EUROSKOP. *Rozpočet EU* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8877/sekce/rozpocet-eu/>.
27. EUROSKOP. *Příjmy rozpočtu EU*. [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8878/sekce/prijmy-rozpocet-eu/>.
28. EUROSKOP. *Finanční perspektiva – vývoj* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8904/sekce/financi-perspektiva---vyvoj/>.
29. EUROSKOP. *Finanční perspektiva 2007-2013* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8905/sekce/financi-perspektiva-2007-2013/>.
30. EUROSKOP. *Problémy rozpočtu EU* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/8921/sekce/problemy-rozpocet-eu/>.
31. E15. *EU míří do recese. Krize z roku 2008 se ale opakovat nemá* [online]. E15 [2. 3. 2012]. Dostupné z <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/eu-miri-do-recese-krize-z-roku-2008-se-ale-opakovat-nema-743424>.
32. E15. *Mise věřitelů v Řecku nekončí. Euro se propadá* [online]. E15 [10. 3. 2012]. Dostupné z: <http://file.mf.cz/403/2-01-24-E15-0410.pdf>.
33. FINANCE. *Španělská ekonomika loni mírně klesla, poprvé horší než eurozóna*. [online]. Finance [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/298685-spanelska-ekonomika-loni-mirne-klesla-poprve-horsi-nez-eurozona/>.

34. MINISTERSTVO FINANCÍ. *Rozpočet EU* [online]. MF [2. 3. 2012]. Dostupné z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/rozpocet_eu.html.
35. MINISTERSTVO FINANCÍ. *Rozpočet EU na rok 2012* [online]. MF [2. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_rocni_rozpocet_eu_68212.html.
36. NOVINKY. *Česko má v rámci EU sedmý nejvyšší dluh* [online]. Novinky [12. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/ekonomika/258298-cesko-ma-v-ramci-eu-sedmy-nejnizsi-dluh-nejhur-na-tom-je-recko.html>.
37. PALAŠČÁKOVÁ, Pavla. *Itálie: reformy jsou přijaté, je čas na praxi* [online]. E15 [6. 4. 2012]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/italie-reformy-jsou-prijate-je-cas-na-praxi-717056>.
38. ZÁRUBA, Igor. *Portugalské drama, přihodit, či oddlužit?* [online]. E15 [20. 3. 2012]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/nazory/analyzy/portugalske-drama-prihodit-ci-oddluzit-713213>.
39. ZÁRUBA, Igor. *Přežije Řecko právě zahájený rok 2012?* [online]. E15 [6. 4. 2012]. Dostupné z: <http://zpravy.e15.cz/zahranicni/ekonomika/prezije-recko-prave-zahajeny-rok-2012-730435>.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika.
EU	Evropská unie.
ES	Evropské společenství.
HDP	Hrubý domácí produkt.
HMU	Hospodářská a měnová unie.
HND	Hrubý národní důchod.

Seznam grafů

Graf č. 2.1 - Lafferova křivka

Graf č. 3.1 - Příjmy Evropské unie v roce 2010

Graf č. 3.2 - Výdaje EU 2007-2012 (v mld. EUR.)

Graf č. 3.3 - Veřejný dluh EU k HDP – srovnání roku 2002 a 2011

Graf č. 3.4 - Vývoj bilance rozpočtu vybraných zemí EU v letech 2008 a 2011 (% HDP)

Graf č. 4.1 - Vývoj veřejného zadlužení v Řecku (v % HDP)

Graf č. 4.2 - Rozpočtový deficit Řecka, cíle stanovené v červenci 2011 (podíl na HDP, v %)

Graf č. 4.3 - Vývoj veřejného zadlužení ve Španělsku (v % HDP)

Graf č. 4.4 – Srovnání veřejného zadlužení ve vybraných zemích (v % HDP)

Seznam tabulek

Tabulka č. 3.1 - Rozpočet na rok 2012 (v Eur.)

Tabulka č. 3.2 - Finanční perspektiva 2007 - 2013

Tabulka č. 4.1 - Hlavní makroekonomické ukazatele vybraných zemí, rok 2010

Tabulka č. 4.2 – Základní makroekonomické ukazatele Řecka

Tabulka č. 4.3 - Předpokládaný vývoj základních makroekonomických ukazatelů Řecka do roku 2015

Tabulka č. 4.4 - Základní makroekonomické ukazatele Španělska

Tabulka č. 4.5 - Základní makroekonomické ukazatele Portugalska

Tabulka č. 4.6 - Základní makroekonomické ukazatele Itálie

Seznam schémat

Schéma č. 2.1 – Rozpočtová soustava České republiky

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne.....*4.5.2012*.....

.....
Kateřina Valčuhová

Seznam příloh

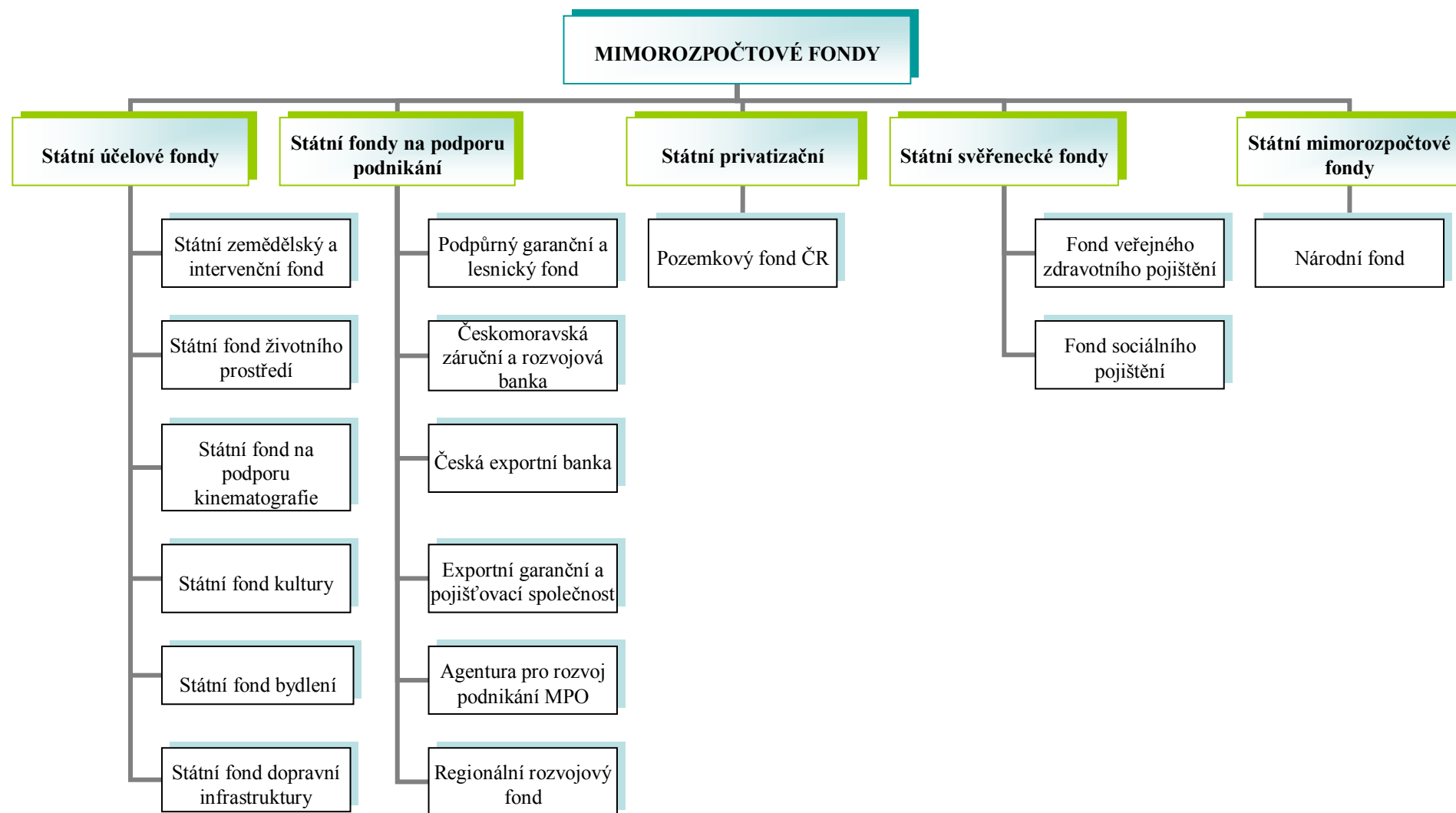
Příloha č. 1 – Schéma rozdělení mimorozpočtových fondů

Příloha č. 2 – Členské země Evropské unie

Příloha č. 3 – Finanční rámec 2007 – 2013

Příloha č. 4 – Veřejný dluh k HDP

Příloha č. 1 – Schéma rozdělení mimorozpočtových fondů

Zdroj: HAMERNÍKOVÁ, Bojka a Alena MAAYTOVÁ, a kol. *Veřejné finance*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 340 s. ISBN 978-80-7357-497-0; vlastní zpracování.

Příloha č. 2 – Členské země Evropské unie

Rakousko :

Rok vstupu do EU: 1995

Stát schengenského prostoru: Ano

Hlavní město: Vídeň

Rozloha: 83 870 km²

Počet obyvatel: 8,3 milionu

Měna: euro

Úřední jazyk: němčina

Belgie:

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Politický systém: konstituční monarchie

Hlavní město: Brusel

Rozloha: 30 528 km²

Počet obyvatel: 10,7 milionu

Měna: euro

Úřední jazyk: francouzština, nizozemština, němčina

Bulharsko:

Rok vstupu do EU: 2007

Politický systém: republika

Hlavní město: Sofie

Rozloha: 111 910 km²

Počet obyvatel: 7,6 milionu

Měna: lev

Úřední jazyk: bulharština

Kypr:

Rok vstupu do EU: 2004

Politický systém: republika

Hlavní město: Nikósie

Rozloha: 9 250 km²

Počet obyvatel: 800 tisíc

Měna: euro

Úřední jazyky: řečtina

Česká republika: **Rok vstupu do EU:** 2004
                              Politický systém: republika
                              Hlavní město: Praha
                              Rozloha: 78 866 km²
                              Počet obyvatel: 10,5 milionu
                              Měna: česká koruna
                              Úřední jazyk: čeština

Dánsko: **Rok vstupu do EU:** 1973
                              Politický systém: konstituční monarchie
                              Hlavní město: Kodaň
                              Rozloha: 43 094 km²
                              Počet obyvatel: 5,5 milionu
                              Měna: dánská koruna
                              Úřední jazyk: dánština

Estonsko: **Rok vstupu do EU:** 2004
                              Politický systém: republika
                              Hlavní město: Tallinn
                              Rozloha: 45 000 km²
                              Počet obyvatel: 1,3 milionu
                              Měna: euro
                              Úřední jazyk: estonština

Finsko: **Rok vstupu do EU:** 1995
                              Politický systém: republika
                              Hlavní město: Helsinky
                              Rozloha: 338 000 km²
                              Počet obyvatel: 5,3 milionu
                              Měna: euro
                              Úřední jazyk: finština, švédština

Francie: **Rok vstupu do EU:** zakládající člen (1952)
                                 Politický systém: republika
                                 Hlavní město: Paříž
                                 Rozloha: 550 000 km²
                                 Počet obyvatel: 64,3 milionu
                                 Měna: euro
                                 Úřední jazyk: francouzština

Německo: **Rok vstupu do EU:** zakládající člen (1952)
                                 Politický systém: spolková republika
                                 Hlavní město: Berlín
                                 Rozloha: 356 854 km²
                                 Počet obyvatel: 82 milionů
                                 Měna: euro
                                 Úřední jazyk: němčina

Řecko: **Rok vstupu do EU:** 1981
                                 Politický systém: republika
                                 Hlavní město: Athény
                                 Rozloha: 131 957 km²
                                 Počet obyvatel: 11,2 milionu
                                 Měna: euro
                                 Úřední jazyk: řečtina

Maďarsko: **Rok vstupu do EU:** 2004
                                 Politický systém: republika
                                 Hlavní město: Budapešť
                                 Rozloha: 93 000 km²
                                 Počet obyvatel: 10 milionů
                                 Měna: forint
                                 Úřední jazyk: maďarština

Irsko:

Rok vstupu do EU: 1973

Politický systém: republika

Hlavní město: Dublin

Rozloha: 70 000 km²

Počet obyvatel: 4,5 milionů

Měna: euro

Úřední jazyky: angličtina, irština

Itálie:

Rok vstupu do EU: zakládající člen (1952)

Politický systém: republika

Hlavní město: Řím

Rozloha: 301 263 km²

Počet obyvatel: 60 milionů

Měna: euro

Úřední jazyk: italština

Lotyšsko:

Rok vstupu do EU: 2004

Politický systém: republika

Hlavní město: Riga

Rozloha: 65 000 km²

Počet obyvatel: 2,3 milionu

Měna: lat

Úřední jazyk: lotyština

Litva:

Rok vstupu do EU: 2004

Politický systém: republika

Hlavní město: Vilnius

Rozloha: 65 000 km²

Počet obyvatel: 3,3 milionu

Měna: litas

Úřední jazyk: litevština

Lucembursko: **Rok vstupu do EU:** zakládající člen (1952)
Politický systém: konstituční monarchie
Hlavní město: Lucemburk
Rozloha: 2 586 km²
Počet obyvatel: 500 tisíc
Měna: euro
Úřední jazyky: francouzština, němčina

Malta: **Rok vstupu do EU:** 2004
Politický systém: republika
Hlavní město: Valletta
Rozloha: 316 km²
Počet obyvatel: 400 tisíc
Měna: euro
Úřední jazyk: maltština, angličtina

Nizozemsko: **Rok vstupu do EU:** zakládající člen (1952)
Politický systém: konstituční monarchie
Hlavní město: Amsterdam
Rozloha: 41 526 km²
Počet obyvatel: 16,4 milionu
Měna: euro
Úřední jazyk: nizozemština

Polsko: **Rok vstupu do EU:** 2004
Politický systém: republika
Hlavní město: Varšava
Rozloha: 312 679 km²
Počet obyvatel: 38,1 milionu
Měna: zlotý
Úřední jazyk: polština

Portugalsko: **Rok vstupu do EU:** 1986
Politický systém: republika
Hlavní město: Lisabon
Rozloha: 92 072 km²
Počet obyvatel: 10,6 milionu
Měna: euro
Úřední jazyk: portugalština

Rumunsko: **Rok vstupu do EU:** 2007
Politický systém: republika
Hlavní město: Bukurešť
Rozloha: 237 500 km²
Počet obyvatel: 21,5 milionu
Měna: rumunský leu
Úřední jazyk: rumunština

Slovensko: **Rok vstupu do EU:** 2004
Politický systém: republika
Hlavní město: Bratislava
Rozloha: 48 845 km²
Počet obyvatel: 5,4 milionu
Měna: euro
Úřední jazyk: slovenština

Slovinsko: **Rok vstupu do EU:** 2004
Politický systém: republika
Hlavní město: Lublaň
Rozloha: 20 273 km²
Počet obyvatel: 2 milionu
Měna: euro
Úřední jazyk: slovinština

Španělsko:**Rok vstupu do EU:** 1986**Politický systém:** konstituční monarchie**Hlavní město:** Madrid**Rozloha:** 504 782 km²**Počet obyvatel:** 45,8 milionu**Měna:** euro**Úřední jazyk:** španělština**Švédsko:****Rok vstupu do EU:** 1995**Politický systém:** konstituční monarchie**Hlavní město:** Stockholm**Rozloha:** 449 964 km²**Počet obyvatel:** 9,2 milionu**Měna:** koruna**Úřední jazyk:** švédština**Spojené království: Rok vstupu do EU:** 1973**Politický systém:** konstituční monarchie**Hlavní město:** Londýn**Rozloha:** 244 820 km²**Počet obyvatel:** 61,7 milionu**Měna:** libra šterlinků**Úřední jazyk:** angličtina

Příloha č. 3 – Finanční perspektiva 2007 - 2013

Položky na závazky, mil. EUR	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013
1. Udržitelný růst	51 267	52 415	53 616	54 294	55 368	56 876	58 303	382 139
1.a Konkurenceschopnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	8 404	9 097	9 754	10 434	11 295	12 153	12 961	74 098
1.b Soudržnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	42 863	43 318	43 862	43 860	44 073	44 723	45 342	308 1
2. Ochrana přírodních zdrojů a hospodaření s nimi	54 985	54 322	53 666	53 035	52 400	51 775	51 161	371 344
z toho výdaje související s trhem a přímé platby	43 120	42 697	42 279	41 864	41 453	41 047	40 645	293 5
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a právo	1 199	1 258	1 380	1 503	1 645	1 797	1 988	10 770
3.a Svoboda, bezpečnost a právo	600	690	790	910	1 050	1 200	1 390	6 630
3.b Ostatní vnitřní politiky	599	568	590	593	595	597	598	4 140
4. EU jako globální hráč	6 199	6 469	6 739	7 009	7 339	7 679	8 029	49 463
5. Správní náklady	6 633	6 818	6 973	7 111	7 255	7 400	7 610	49 800
6. Náhrady	419	191	190	0	0	0	0	800
Položky na závazky celkem	120 702	121 473	122 564	122 952	124 007	125 527	127 091	864 316
Jako % HND	1,10 %	1,08 %	1,07 %	1,04 %	1,03 %	1,02 %	1,01 %	1,048 %
Položky na platby celkem	116 650	119 620	111 990	118 280	115 860	119 410	118 970	820 780
Jako % HND	1,06 %	1,06 %	0,97 %	1,00 %	0,96 %	0,97 %	0,94 %	1,00 %

Zdroj: EUROSOP. *Finanční perspektiva 2007-2013* [online]. Euroskop [2. 3. 2012]. Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/55/16798-6_financi_ramec_2007_2013.pdf; vlastní zpracování.

Příloha č. 4 – Veřejný dluh k HDP

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU	60,4	61,9	62,2	62,8	61,5	58,8	62,3	74,4	80,0
EMU	68,0	69,1	69,5	70,1	68,5	66,2	69,8	66,2	69,9
Belgie	103,5	98,5	94,2	92,1	88,1	84,2	89,6	96,2	96,8
Bulharsko	53,6	45,9	37,9	29,2	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2
ČR	28,2	29,8	30,1	29,7	29,4	29,0	30,0	35,3	38,5
Dánsko	49,5	47,2	45,1	37,8	32,1	27,5	34,5	41,8	43,6
Německo	60,4	63,9	65,8	68,0	67,6	64,9	66,3	73,5	83,2
Estonsko	5,7	5,6	5,0	4,6	4,4	3,7	4,6	7,2	6,6
Irsko	32,2	31,0	29,7	27,4	24,8	25,0	44,4	65,6	96,2
Řecko	101,7	97,4	98,6	100,0	106,1	105,4	110,7	127,1	142,8
Španělsko	52,5	48,7	46,2	43,0	39,6	36,1	39,8	53,3	60,1
Francie	58,8	62,9	64,9	66,4	63,7	63,9	67,7	78,3	81,7
Itálie	105,7	104,4	103,8	105,8	106,6	103,6	106,3	116,1	119,0
Kypr	64,6	68,9	70,2	69,1	64,6	58,3	48,3	58,0	60,8
Lotyšsko	13,5	14,6	14,9	12,4	10,7	9,0	19,7	36,7	44,7
Litva	22,3	21,1	19,4	18,4	18,0	16,9	15,6	29,5	38,2
Lucembursko	6,3	6,1	6,3	6,1	6,7	6,7	13,6	14,6	18,4
Maďarsko	55,6	58,4	59,1	61,8	65,7	66,1	72,3	78,4	80,1
Malta	60,1	69,3	72,3	70,1	63,4	62,0	61,5	67,6	68,0
Nizozemí	50,5	52,0	52,4	51,8	47,4	45,3	58,2	60,8	62,7
Rakousko	66,5	65,5	64,8	63,9	62,1	60,7	63,8	69,6	72,3
Polsko	42,2	47,1	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	55,0
Portugalsko	55,6	56,9	58,3	63,6	63,9	68,3	71,6	83,0	93,0
Rumunsko	24,9	21,5	18,7	15,8	12,4	12,6	13,4	23,6	30,8
Slovinsko	28,0	27,5	27,2	27,0	26,7	23,1	21,9	35,2	38,0
Slovensko	43,4	42,4	41,5	34,2	30,5	29,6	27,8	35,4	41,0
Finsko	41,5	44,5	44,4	41,7	39,7	35,2	34,1	43,8	48,4
Švédsko	52,6	52,3	51,1	50,8	45,0	40,2	38,8	42,8	39,8
Velká Británie	37,5	39,0	40,9	42,5	43,4	44,5	54,4	69,6	80,0

Zdroj: ČESKÁ SPOŘITELNA. *Vývoj státních dluhů v EU* [online]. CSAS [19. 3. 2012]. Dostupné z: <http://www.csas.cz/banka/nav/o-nas/vyvoj-statnich-dluhu-v-eu-d00014488>; vlastní zpracování.